

A 5032.

284<sup>a</sup>/104

Uus  
Kodulaste raamat.



Kokkuseadnud J. Surt.

R. Zail'i kirjastus, Tartus.

1912.

Hind 20 kop.

Uus  
Kodulaste raamat.

Rokku seadnud J. Surt.



R. Jai'i kirjastus, Tartus.  
1912.



ENSV TA  
Kirjandusmuuseumi  
Arhiivraamatukogu

37335

Georg Iiv'i trüft, Tartus.



I. Lugemise ja kirjutamise õpetus.

1.

**a n**

*a n*



**i**

*i*

**ani**

*a i ai ia ni ni na na*

*ai, a=ni, ni=na.*

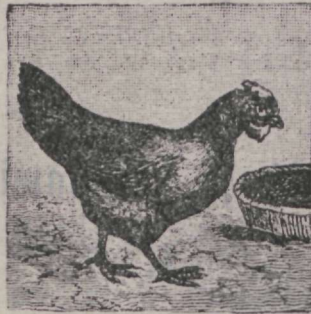
*ai ani nina.*

*ai ani nina.*



f

h



kana

a, i, n, f, a=ni, ni=na, ka=na, ni=na, it=ka tin=ni,  
kan=na ka=na.

kana ikka kinni.

kana ikka kinni.

3.

l

l



lil

f, l, n, a, i, ka=na, ni=na, kan=na kana,

if=fa a=ni fin=ni, li=na lill, lin=na na=li, fan=na  
lil=li lin=na, lil=la lill, an=na fa=na.

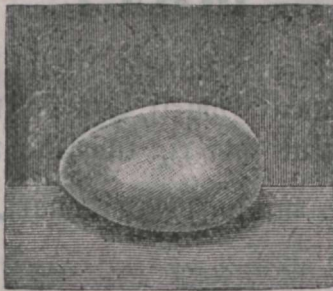
fanna lilli linna.

*fanna lilli linna.*

4.

**m**

*m*



**u**

*u*

**m u n a**

a, l, f, n, i, m, u, ni=na, mu=na, fana, lil=la  
li=na lill, fan=na fa=na ru=na, an=na minu  
fa=na, i=lu mu=na, an=na li=na al=la.

anna minu muna.

*anna minu muna.*

w

w



r

r

## wari

an-na mi-nu ka-na, kan-na lil-li lin-na, wa-ri,  
 ma-ri, ka-ri, na-li, wa-li, wa-na wa-ri, kan-na  
 mi-nu ma-ri, fu-ri ka-na.

minu wana wari.

*minu wana wari.*

o

o



oraw

o-li mi-nu o-ma o-ra, o-raw o-li mi-nu oma,



mi=nu wa=na wa=ri, wa=li lil=li, mi=nu ka=na  
 ma=ri o=li wa=na, mi=nu o=ma wara, wa=li it=ka  
 o=ma ka=na.

oraw oli wana.

*oraru oli wana.*

7.



e  
 e  
 ema

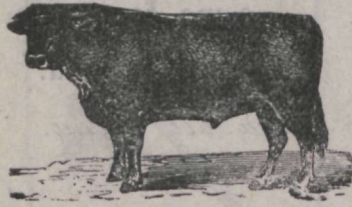
o=raw o=li mi=nu oma, wa=na wa=ri, wa=li e=ma,  
 mi=nu e=ma o=li wa=na, ma=ri on e=ma o=ma,  
 o=le mi=nu e=ma.

ema on minu wara.

*ema on minu wara.*

h ä

h ä



g

g

## h ä r g

mi=nu wa=ra on e=lu, härg on wa=na, wa=li  
mul=le wa=ri, e=lu ei o=le hea, hea on mi=nu  
e=ma, e=mal on lehm.

ära wali härga.

*ära wali härga.*

9.

f s

f s



b

b

## s a a b a s

leh=mal on sa=ba, mi=nu e=mal on saa=bas, o=ra=wa

fa=ba on suur; ham=mas on hai=ge; i=sal o=li  
ma=gus sai; suh=kur on suus.

wenna wana saabas.

wenna wana saabas.

10.



## jahimees

hea on ja=hil kai=a; si=nul on suht=ru sai; i=sa  
ja e=ma ei an=na mul=le ra=ha; wa=ra on meil  
weel wäl=ja min=na.

jahimees lasseb linnu.

*jahimees lasseb linnu.*



t



tuba

te=ma o=ma tu=ba; kui i=sa lin=nast tuli, sai=me  
sai=a; e=ma ja i=sa käis met=sas; mei=e mets on suur  
ja i=lus; lill ei kas=wa wi=lus; tema lo=eb tu=as.

oma tuba, oma luba.

*oma tuba, oma luba.*

ö p



ööpif

öö on pikk; ööpif lau=lis metsas; öö=si on pi=me;  
ä-ra ja süis il=ma la=ter=na=ta wäl=ja mi=ne;

öö-pik lau-lis too-me ot-sas ; ä-ra puu-tu lin-nu  
pe-sa — lin-nu-ke ei tee kur-ja.

ööpik laulab ilusaste.

*ööpik laulab ilusaste.*

15.

d ü

d ü



laud

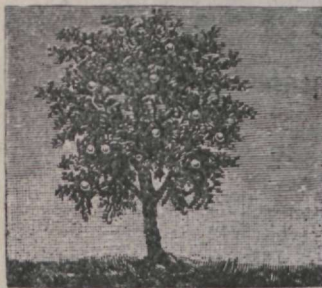
la-ud on lii-mist lahti; uus luud pü-hib häs-te;  
udu ka-tab maad; üle nur-me pais-tab mets;  
e-ma hüü-ab mind; ü-le ai-a nä-gin sind; tui  
on ar-mas lind; lau-das on leh-mad; ööpik  
hüü-ab pär-na puul;

nüüd kewade on käes.

*nüüd kewade on käes.*

õ

â



õunapuu

o=ma film on ku=nin=gas; ta rän=das pit=ka teed  
ja maad; õöl on ü=het=sa poe=ga; mi=nu e=mal  
on õrn ja i=lus lau=lu heal; tee nii, na=gu sul  
kästi; õu=na=puu õit=ses õr=na=ste; jõe=el on uus;  
jõr=mus on jõr=mes.

õunapuu õitšes õrnaste.

*õunapuu õitšes õrnaste.*



koer

a aa o oo  
u uu i ii

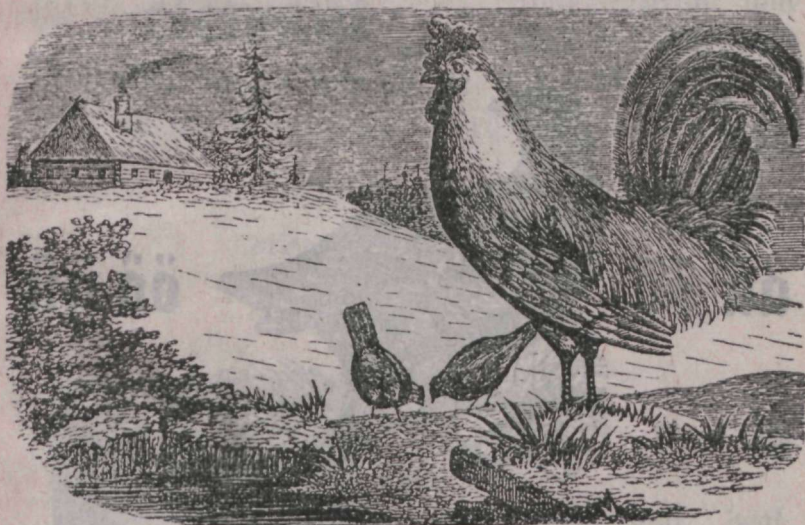


koer o=li kas=si ja=bas ham=mas=te=ga fin=ni ;  
 poi=si saa=bas pi=gis=tas ; kol=li ei to=hi te=ha ;  
 pois mi=ne koo=li ; urb on puus ! sõrm on ru=  
 ma=lal lap=sel juus ; film on hai=ge ; siil on loom.

suur tükk ajab juu lõhki.

*suur tükk ajab suu lõhki.*

16.



**kuff**

**pp ll ff tt nn**

mupp, supp, tupp, kupp, lill, pill, kell, lell, hull,

null, wull, ropp, fopp, fuff, fuff, luff, tuff, kaff,  
paff, waff, haff, laff, fott, rott, lott, pott, konn,  
pann, kann, wann, po-ti kaan läts katti; kan-  
nus sei-fab taar; kütt la-fab lin-du.

ju õitseb lill ja hüüab pill!

*ju õitseb lill ja hüüab pill.*

17.

ää õõ



öö üü

## põldpüü

äär, määr, jää, jäär, nõör, pöör, ööpik, öö, töö,  
söö, löö, mõõn, püüd, nüüd; öö on möö-da  
nüüd; o=ma süüd ei tun=ne keegi; lä=hed pü=we  
püüd=ma, kao=tad ka=na=gi.



18.



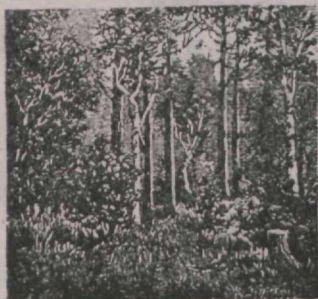
## elewant

ſa tei=felt ſaa=da nõu=ad, tee et i=ſe tãi=ta jõu=ad,  
 õu=e all on hei=na=maa, õi=ed õits=wad i=lu=gã.

elewant on loom.

*elewant on loom.*

19.



## mets

### ai ea ei ui iu

ſai, lai, wai mai, heal,  
 peal, ſeal, teal, eit, peit,  
 mei=e ei=de ei=e=ke=ne,  
 kat=kes lõn=gã ket=ra=tes;  
 neid, meid, leid, teid; nei=  
 ud lãk=ſid nel=ja=ke=ſi,  
 ui=ta=ſi=wad met=ſa teed.



## 20.

fepp, lepp; fepi pide, loori feppi; lepa lind, raiu leppa,  
 fepp, trepp; trepi aste, pühi treppi; sepa tuba, kutsu  
 seppa; palk, palga; malk, malga; jalk, jalga; ront,  
 rongga; kasi minema! kassi käpp; kiisu ära käppa; lori  
 mees ajab lori; pori sisse ära mine; woorimees lähed  
 woori peale!; lagi on ilus, laki oma saapad ära; ko-  
 dus ei ole laffi; see on minu jagu; jaku kaupä osta  
 ma ei taha; anna leiwale jaku; tulema, tuulama;  
 kuluma, tuulama; sonima, soonima; tibama, tippama;  
 wadima, waatama; hulguma, hulkuma; pagema, palku-  
 ma; ketran lõnga, keerutan keerdu; keda on tarwis?  
 keda mulle liha! weji hakkab keema; waga weri; wee-  
 reta waat eest ära! päike weereb looja; soe tuba,  
 magus jutt; küll siin saab sooja! tigu ronib, weji  
 on tiigis; konn kargas tiiki.

noorusaeg on külwiaeg.

*nooruseaeg on külwiaeg.*

## 21.

wäiksed tähed peaks juba  
 minul selged olema:  
 armas ema, anna luba  
 juuri tähti õppida,  
 anist kuni siia kohta  
 koduraamatut loen ma,  
 lähed mõni sõna luhta,  
 aitad fina lugeda.

A a

A a



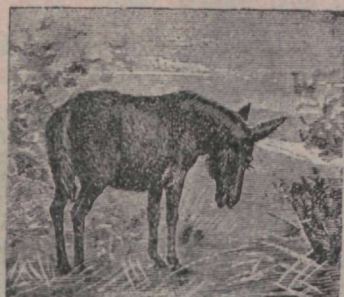
## Anna loeb.

Anna loeb. Amerika on meist kaugel. Augustes loodi taewas ja maa. Armas on kodumaal elada. Adu ja Arthur läkšiwad metsa. Amalie tuli Annale külla. August ei taha õppida, sest ta on laisk. Augusti kuul on jagedaste toredad juweilmad; siis pandakse kõigil pool tõuwilja kokku.



G e

G e



Gesel

Adam ja Eeva olivad esimesed inimesed. Gesel on hobuse sorti loom. Eevi ütles Annale midagi salakesi kõrva sisse. Gestimaa ei ole suur, aga ta on mulle armas. Enne õhtut ei maksa päeva heaks kiita. Elefant on kõige suurem loom. Enne kui sa midagi peale hakkad, mõtle häste järele.

J i i

J i i



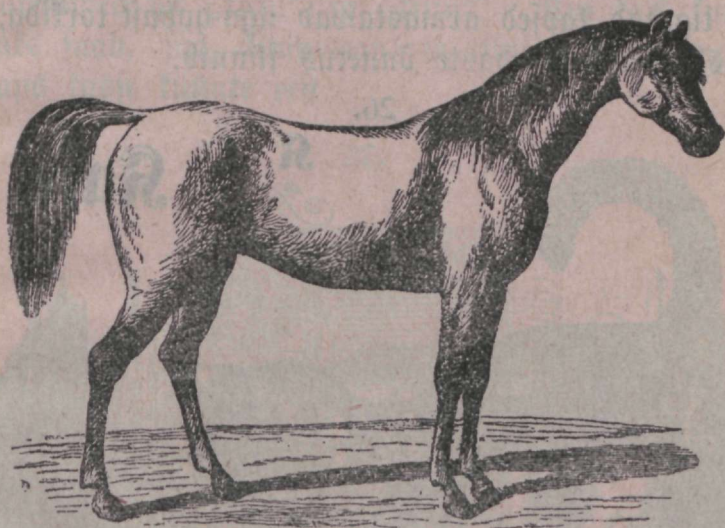
Jännes

Jännes on metselajas, aga ka kodujäneseid on olemas. Inglise laulu kuuldi Jeesuse sündimise



korral. Jerusalema linn on Juudamaal. Juu-  
did aga on omalt maalt laiali pillatud üle ilma.  
Inglise riik on suur ja kuulus. Inglismaal on  
kõige rohkem laewasid. Johan on minu wend ;  
Johanna on wäitese õetese nimi. Juku on kuri  
poiss.

25.



H h

H h

Hobune.

Hobune on ilus ja armas koduloom. Juku  
ja Jaan armastawad ratsa sõita. Isa ei taha

seda neile heameelega lubada. Hommikul kui  
 koitma hakkab, wiiake hobusele kaeru. Heinu  
 antakse juba õhtul ette. Hobust peab hoolega  
 toitma, siis on ta ilus. Haljast ja värsket rohtu  
 sööb iga hobune heameelega. Hilda ja Helmi  
 wiivad suwe ajal sülega rohtu ruuna künasje,  
 kes neile siis tänulikult otša waatab. Halwad  
 ja tigidad lapsed armastawad aga hobust torkida,  
 misläbi nii jagedaste õnnetus sünnib.

26.

K E  
 K K K  
 K K K



Kes ei tunneks küll kassi. Ilus ja armas  
 on see loom lastele. Kass püüab majas hiiri,

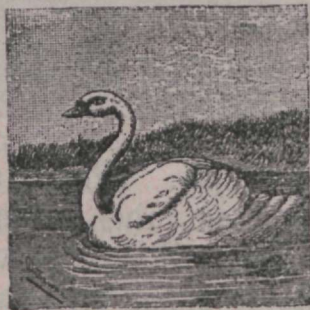


aga ka linnufeste peale ei heida ta armu, mis mitte hea ei ole. Kaks nurab ehk laulab, kui teda silitatakse. Kser ei wõi kassi sallida. Koera eest jookseb kaks puu otja pakku. Kassipojad mängivad väga ilusaste. Kassima kannab neid tihti oma lõugade wahela wõttes ühest teisist. Kassikesed ei tunne selle juures valu. Kassi meelitusenimed on „tiisu“ ja „kiisu“. Kui kaks kurjaks saab, siis küünistab ta tihti. Hoidku iga laps kassi küünete eest.

27.

Q I

Q I



Quif

Quif on ilus ja suur lind. Lapsed armastawad teda väga waadata. Zuku ei ole armast pois, sest ta pillub luika kiviaga. Quiged on rändawad linnud: kewadel tulewad nad lõune poolt põhja poole, sügisel rändawad tagasi. — Lammas on hea ja tulus koduloom. Lamba karjas käiwad lapsed heameelega. Lambatalled on



wäga armsjad. Lapsed hoiawad [neid sagedaste süles. Harwa leidub last, kes talleksi ei armasta.

Lehm on kõige tarwilikum koduloom. Ilma lehma piimata ei saa meie maal ükski elada. Lehm on kõikidele wäga armas. Iga laps tahab heameelega lehma näha.

28.

M m

M m



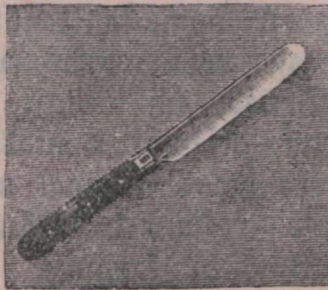
Maja

Meie elame majas. Majal on neli seinu. Maja seinade peal on tatus. Maja seinadel on ukssed ja aknad sees. Maja sees on tuad. Maja ees on aed. Majas elame meie ja kõik inimesed. Ka harimata metsinimestel on majad, kuid wäga lihtsad.

Maasikas on magus mari. Meie käime suwel sagedaste marjul. Rõigil lastel on siis kas toobid, tassid, kannud ehk lepakoorest torbitud kääs. Küll meie siis metsas jookseme ja hõiskame ning wõidu marju nopime. Ilus on tõeste noorusaeg.

N n

N n



Nuga

Nuga ei ole laste mänguasi. Isa ei taha, et lapsed nuuga lõiguwad. Ka ema tõreleb sagedaste selle üle. Nua ja kahwliga jõome meie praadi. Nuge on mitmesuguseid: lauanuge ja taskunuge.

Isa tõi mulle ilusa nukukese. Nukukejel oli kiviine pea ja toredad saksa preili riided seljas. Kõik kiitsiwad nukku väga ilusaks. Anna ja Helmi tuliwad meile külla. Neile näitasin ma oma nukukest. Nüüd hakkasime kolmekeste mängima. Häkitsest kukkus nukk põrandale ja kohe oli ta pea tükitumaks katki. Nutt oli nüüd meie kõige kolmele waraks. Kõige rohkem nutsin ma ise.

O o

O o

50.

Omad witsjad.

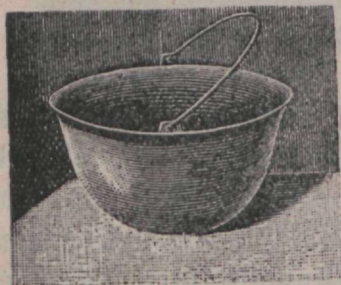
Jaani oli väga wallatu pois. Igal pool kodu ja külas tegi ta ikka midagi pahandust.



Kord wiis ema ta tädile. Mendel oli suur õunapuu aed. Oli parajaste sügise ja õunu palju puus. Kõigile anti õunu ja Jaanile kõige rohkem. Jaan sõi aga omad õunad ruttu ära. Kui teised tuppa läksivad, jäi ta üksi aeda. Müüd ronis ta õunapuu otsa ja raputas seal kõigest jõust. Hull õunu sadas rabinal maha. Häkitseft prakshatas oks ja Jaanike kukkus kõige oksaga alla. Müüd hakkas ta karjuma. Ema ja tädi jooksiwad aeda. Kui ema Jaani nägi ja aru sai, et väga suurt wiga ei ole, siis ütles ta: „Need on omad witsjad, Jaanike, mis sind pekstawad!“

51.

**P** **p**  
*P* *p*



**Pada**

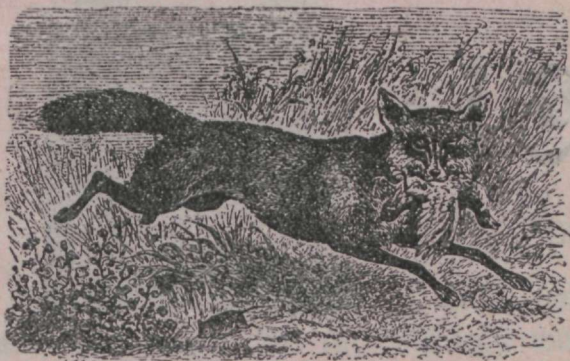
Kord oli üks pada ja see oli väga must. Keegi ei olnud teda pesenud, sest ammugi ei keedetud tema sees enam suppi. Pada oli nõnda ütelda ametist ära heidetud. Berenaine läks kord poodi ja ostis sealt uue juurema paja, mis täieste ilus ja puhas oli. Kui uus pada plii-



dile toodi, siis hakkas wana roostetanud pada seda sõimama: „Mäe kui inetu ja oled ja ometi on sul julgust pererahwa kõõki tungida! Must oled ja kui juudas, — sinu sees ei wõi ükski suppi keeta!“ Pann, kes niisugust kiitlemist ja üleüldse padasid ei sallinud, ütles wihaga wahel: „Bada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad.“

32.

R r  
R r



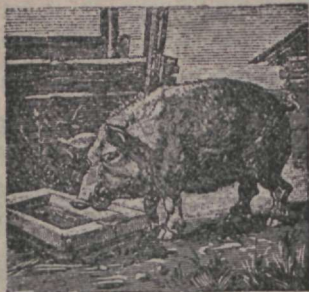
## Rebane.

Rebane on väga kawal loom. Uga ilus on ta ka ja väga sirge paenduma kehaga. Rebase karw on punane. Kui rebane kanadele ligi saab, siis hoidku need aga alt: kinni tabamata ta neid ei jäta. Rebase naha eest maksetakse head hinda, sellepärast peab isa piisfi ja käib jagedaste rebase

jahil. Rebase nahast tehakse kasukaid ja karwa-  
mütsi. Rebase nahast „läkiläki“ tuleb väga kal-  
lis maksma. Kasukad on aga veel kallimad.  
Rebane armastab ka jäneseid murda, sellepärast  
panewad need wäsekesed kohe punuma, kui rebast  
näewad. Ka lindudele ei heida rebane armu,  
kui ta aga neid kätte saab.

55.

S i s  
S f s



Siga

Siga ei ole just mitte väga ilus ja armas  
loom, jüiski peetakse teda palju, sest sea liha on  
maitsev, tulus ja hea. Siga ei armasta mitte  
puhtust, waid kus kõige mustem porilomp, sinna  
heidab ta jüsse magama ja joob jägedaste sealt-  
jamaft. Sellepärast ei jalli mõni rahwas figu  
mitte. Meie Eesti rahwale on siga väga tarwi-  
lik koduloom. Ilma sea liha ja raswata ei saa  
ükski meie maal elada. Iseäranis wäsematel on  
sea rasw tulus ja pea toiduhallikas. Sea ras-



waga keedetakse suppi, praetakse kookijid ja kartulid ning tihti pandakse teda ka wõi asemel pudrule silma. Mida rohkem toitulede raswa juurde lisatakse, seda maitsemamad ja toitwamad nad on. Sellepärast olgugi siga kui must tahes, ta on ometi kasulik koduloom.

54.

T  
t



Tuifene.

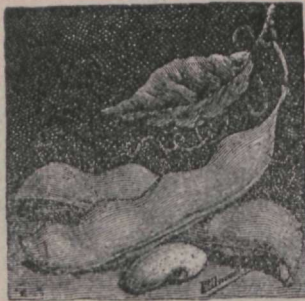
Meil oli kord wäikene tuifene. Kõik lapsed armastasiwad teda wäga. Ta oli kõdikidega wäga ära harjunud, nokkis meie pihu pealt teri ja istus tihti meie õlal. Kord oli tua aken kogemata lahti jäänud. Tuifene lendas aknast wälja katusele. Kuid siin waritses teda hädaoht. Meie kirju kiiju oli katusele roninud ja hüüdis korstnataga. Kui tuifene korstnale ligines, hüppas kiiju talle kallale ja haaras ta otsekohe suhu. Tuikesel waesekesel oli surm silmaga näha. Isa aga oli õues ja nägi juhtumist: „Kõti! Kõti!“ hüüdis ta ja wiskas kivi. Kiiju ehmatas ja



lastis tuikele lahti. Tuikene lendas nüüd tuppa tagasi ja tikkus waesekene otsekohhe ahju taha peitu. Suure waewaga saime teda sealt wälja. Ta oli nüüd wäga arg ja süled kangeste saainenud. Läts kawa aega, kuni ta jälle julgetis sai ja meie pihu pealt teri ja leiba nookis.

35.

U u  
U u



Uba

Alumetsa Madisel oli ilus uba kaswanud. Sügisel augusti-kuu lõpul oli üks jagu ua kawnasid walmis ja Madis mõtles juba ubade lõikuse peale. Seal juhtus ühel päewal ubadega õnnetus. Uaaed oli nurme poolt küljest maha langenud ja lehmad, kes aia taga karjamaal uitasiwad, läksiwad aia august sisse ja hakkasiwad uba sötkuma ja sööma. Karja Uts ja Jüts löiwad aga teisel pool karjamaa ääres kurni ja ei teadnudki, mis lugu uaaias juhtus. Percnaene Mari nägi lugu ja hakkas koeri hõituma: „Arants, Tuks, wõta tšõh!“ Nüüd ehmatasiwad karjapoi-

fid ja tõttasivad lehma wälja ajama. Perenaene Mari tuli neile ka appi. Muidugi saidwad poisid tõreleda, — aga see ei olnud üksi nende süü, sest peremees oli hooletu olnud ja aia parandamata jätnud. Hulk ua warsti oli pikali sõtkutud ja paljudel rohelisted ladwad kõige kaunadega ära söödud. Hulk kaunasid oli ka küljest maha õerutud ja lõhki sõtkutud. Uaaed nägi nüüd nagu lahinguwäli wälja.

36.

W w  
W w



Wähf

Wähf wennikene istus kord rahulikult urkas ja puhkas läinud päewa tööst. Seal tuli luts urka äärele ja ütles: „Mis ja sõge laiskled! Praegu on juur saagiaeg: Waata, paar furnut konna lamawad ligidal korwis, tule wälja ja hakka näsima, see on ju maiustoit!“

Seda kuuldes hakkas wähja juu wett jooksuma. „Kus? Kus on konnad?“ küsis ta. „Siin“,



ütles luts ja ujus ees. Wähk läks korni ja hak-  
 kas konnasid närima. See oli tõesti magus roog.  
 Seal tõsteti aga häkitselt korn, mis muud ei ol-  
 nud, kui wähi püüdmise mõrd, üles ja wähk oli  
 jõe perwe peal mehe käes. „Dubli elukas“, ütles  
 mees ja tõstis wähja üles. Wähk napsas küll  
 oma sõrgadega mehe näpust kinni, kuid see ütles:  
 „Wähk wennikene, see ei tee wiga!“ ning pistis  
 wähja teiste juurde kotti.

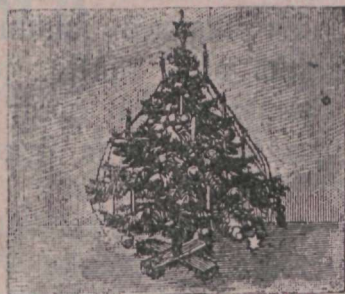
37.

## D D Kuu ja aasta-ajad.

Keli nädalat ja paar päewa on kokku üks  
 kuu. Kakssteiskümmend kuud on üks aasta. Aasta  
 algab jaanuari kuuga. Detsembri kuuga lõpeb  
 aasta. Detsembri kuu nimetatakse ka jõulukuuks,  
 sest detsembri kuul on meil jõulud. Kõige kül-  
 mem aeg aastas on talw. Detsembri, jaanuari  
 ja weebruari kuud on talwekuud. Talwe järele  
 tuleb kewade. Märts, aprill ja mai on kewade-  
 kuud. Kõige soojem aasta-aeg on suwi. Juuni,  
 juuli ja august on suwekuud. Suwe järele tu-  
 leb wilu sügis. Sügis kestab ka kolm kuud.  
 Sügisekuud on september, oktober ja november.

M. Oks „Habits.“





## Jõulupuu.

Dh jõulupuu, oh jõulupuu,  
 Kui armsaste ja hiilgad!  
 Su küljes küünlad järewad  
 Ja jõulu kingid paistawad.  
 Dh jõulupuu, oh jõulupuu  
 Kui armsaste ja hiilgad!

Dh jõulupuu, oh jõulupuu,  
 Noor, wana saab just rõõmu.  
 Su juures lapsed laulawad  
 Ja rõõmsalt andid ootawad  
 Dh jõulupuu, oh jõulupuu,  
 Noor, wana saab just rõõmu.

Dh jõulupuu, oh jõulupuu,  
 Sind Jeesus meile toonud.  
 Ta meile täna sündinud  
 Ja kallid annid kinginud.  
 Dh jõulupuu, oh jõulupuu,  
 Sind Jeesus meile toonud.

Fr. Brandt.

**B b**  
*B b*

## Linnu pesa.

Bruno oli väike pois. Kord mängis ta kewadisel hommikul aias. Mängu ajal nägi ta pöösa all ilusat lille. Bruno tõmbas oksad kahele poole, et lille kergemine kätte saada. Sehtede warjus nägi Bruno weikese linnu pesa. Pesas oli neli linnupoega. Need kuulsiwad kahnat ja pöörafiwad peakesed Bruno poole. Bruno tahtis pesa kõigi poegadega oksalt wõtta ja emale näha wiia.

Korraga lendas pesa juurde väike lind ja istus oksale. Bruno ei olnud ilmaski weikest lindu nii ligidalt näinud. Ta taganes jammu pesa juurest eemale. Weike lind oksal rääkis:

„Ole hea laps, ära puuduta mu poegi!  
Vaata, nad teavad, et sa hea laps oled, ja siru-



tavad nokakesed sinu poole. Nad tahavad toitu, aga sina ei oska neid toita!

„Aga minu ema oskab!“ vastas Bruno.

„Minu pojad ei söö teie toitu!“ ütles lind.

„Jäta mu pesu ja pojad rahule, siis luban sulle neid iga päew eemalt waadata.“

Bruno tegi nõnda ja jättis linnukesed pesas rahule.

M. Oks „Habits.“



G g  
G g

40.

## Gustaw.

Gustaw oli väga hea ja usin poiss. Ta tegi wanematele alati kodus kui ka koolis rõõmu. Kord läks Gustaw metsa jalutama ja sai seal küla poisikestega kokku. Need olivad väga halwaste kaswatatud lapsed.

„Tule, Gustaw, lähme Mäetaguse õunaaeda, seal on ilusad õunad!“

„Seda ei tee ma millaski!“ ütles Gustaw.

„Vaata, kui tark sa oled!“ kostis üks hulgaft. „Kui sa ei tule, jääd muidugi teada, õuntest ilma!“

Gustaw hakkas nende juurest ära minema. Teised poisikesed hakkasivad teda tagant kiwidega pilduma ja hüüdsivad: „Argpüks, anna jalga-dele tuld!“ Gustaw läks aga kodu ja hakkas õppima.

Teised poisikesed läksivad tõeste Mäetaguse talu õunapuu aeda, kust neid aga peremees tabas ja kohtu kätte andis. Nüüd oli neil wesi ahjus. Gustaw aga oli rõõms, sest õige hõlma ei hakka ükski.

Ä ä

Ä ä

41.

## Ära mõtle!

Glatanud hallpea istutas noori õunapuid. Siis tuli tema juurde noor peremees ja ütles: „Ära ennast ilmaaegu waewa! Keist puudest ei saa fina enam wilja ja pealegi ei ole maapind sinu oma, nii et sa teada ei wõi kas ju lapsedki nende wilja süüa saavad.“ Wanake wastas: „Ära üksi enese peale mõtle! Kui ka mina ise ega minu lapsed nende puude otsast õunu süüa ei saa, siis sööwad neid ometi need, kes pärast mind seda kohta peavad. Ära mõtle mitte üksi enese peale!“

42.

Ö ö

Ö ö



## Öökull.

Öökull ei ole mitte nii kuri lind, nagu teda mõned peavad. Ööfiti tuleb ta päewase puhkeaja järele wälja ja püüab enesele toitu. Tema toi-



duks on: hiired, mardikad ja mõned kahjulitüd putukad.

Öökulli hüüdmist kardavad mõned ebausklikud väga, ometi ei too see kellegile paha. Tema huikamisest arvatakse, et see pulme tähendavat, teeb ta aga nututaolist healt, siis oldakse külas kindel, et kurg mõnele emale väikese kiusupunni või piripilli toob. Ka arvatakse, et öökulli nutmine surma tähendavat.

Öökull teeb oma pesa wana õõnsate puude ja lagunenud waremete sisse. Oma pesb kaitseb ta kõige südidusega, ja isegi seda on juhtunud, et ta mõnel poisikesel, kes ta pesa kallale tikkus, filma wälja on fikturnud. Sellepärast jäetagu ta pesa rahule.

45.

Ü ü  
Ü ü



Üks  
paigake!

Üks paigake siin ilmas on  
Kus warjul truudus, arm ja õnn:  
Kõik mis nii harw siin ilma peal,  
On pelgupaika leidnud seal.

Kas ema südan tunned ja ?  
 Nii õrn, nii kindel, muutmata,  
 Ta sinu rõõmust rõõmu näeb,  
 Su õnnetusest osa jaab.

Kui inimeste liikuwat  
 Au, kiitust, sõprust tunda saad,  
 Kui kõik sind põlg'wad wihkawad,  
 Kui usk ja arm j'ust langewad :

Siis ema süda ilmjiks läab,  
 Siis weel üks paik full' üle jääb,  
 Kus nutta julged igal a'al  
 Truu kindla ema rinna na'al.

E. Koibula.

Õ õ

44.

Ö ä

Õhtul.

Õhtul läheb päike looja. Kui selge ilm, siis on päikese loojaminek väga ilus waadata. Talwel punetab peale päikese allamineku terwe õhtupoolne taewas toredaste. Mõnikord on siis seal kohal ka ilus ehataht näha, mis teinekord ka hommikul enne päikese tõusu ilufaste hiilgab.

Õhtul lähewad lapsed, kui nad enne raamatut lugenud on, woodisse puhkama. Woodisse heites loeb laps palwet, mis ema talle õpetanud on. Siis warjab uningel omad tiiwad üle wäikese woodi ja laps jääb rahulikult puhkama. Nüüd näeb ta ilusat und isast ja emast, õest ja wennast, pildiraamatutest ja jõululingitustest



## 45.

## Eesti keele kirjutus- ja trükitähed.

*Aa Bb Dd Ee Gg Hh Ii Jj*

*Na Bb Dd Ee Gg Hh Ii Jj*

*Kk Ll Mm Nn Oo Pp Rr Ss*

*Kk Ll Mm Nn Oo Pp Rr Ss*

*Tt Uu Ww Ää Öö Üü*

*Tt Uu Ww Ää Öö Üü*

## Ladina keele trükitähed.

**Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg**

*Na Bb Cc Dd Ee Ff Gg*

**Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn**

*Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn*

**Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu**

*Do Pp Qq Rr Ss Tt Uu*

**Vv Ww Xx Yy Zz Ää**

*hwau Ww iks ipilon tjet Ää*

**Öö Öö Üü**

*Öö Öö Üü*

## 46.

## Kirja wahemärgid.

- , komma, lühike finnipidamise märk.  
 ; semikoolon, pikem finnipidamise märk.  
 : koolon, näituse märk.  
 . punkt, pikem finnipidamise märk kui endised, ka jutu  
 ehk kõne lõpumärk.  
 ? küsimisemärk.  
 ! õhtamisemärk.  
 " " jutumärgid.  
 ( ) klambrid ehk sulgumise märgid, kus wahel seletataw sõna seisab.  
 - ehk = ühendamisemärk.  
 — mõttekriips ehk märk.  
 ' kustutamise märk.  
 :: kordajad märgid, mis sõna ehk ütelaust, mille järele nad seisawad, weel teist korda käsiwad lugeda ehk laulda.  
 \*† juurdelisanduse märk, millest teises kohas seletust antakse.  
 § paragrahw ehk jaomärk.

## 47.

## Numbrid.

üks	1	I.	kuus	6	VI.
kaks	2	II.	seitse	7	VII.
kolm	3	III.	kahesja	8	VIII.
neli	4	IV.	ühesja	9	IX.
viis	5	V.	kümme	10	X.



## 48.

3 kelmi kõndisivad kõrnu. 4 linnawahti tuli neile wastu. Nüüd pistiswad kelmid plehku. 1 kelm kargas jõkke ja ujus üle teisele kaldale. 2 kelmi wõeti kinni. Nüüd läksiwad kõik 6 meest politseisse. Oleks üks kelm ka käes olnud, siis oleks kokku 7 meest saanud. — Igal ühel inimesel on 10 sõrme. Keegi oli Jaapani sõjas 2 sõrme kaotanud, nüüd on tal neid 8. Meid on 4 wenda ja 3 õde, kokku 7. Igal on 5 õdet ja neli wenda, see on kokku 9. Tema ise on kümnes. 10 kasku andis Jumal Sinai mäelt. Adamal oli 2 poega: Kain ja Abel. Ühes ringmängus laulame aga: Adamal oli seitse poega. Katusel istusiwad 3 warest ja 2 warblast, üks warblane lendas ära. Mitu lindu on nüüd katusel?

Mitu korda peab ühte tikku murdma, et 3 tükki saab?

Zahimees läks metsa ja nägi puu otsas 3 warest, 1 lastis ta maha, mitu warest peasiswad eluga?

## 49.

## Hea pois.

Koosimäe Tuku oli hea pois. Korra tuli onu külla, kinkis talle kolm kopikat ja käskis selle eest ligidal olewast poodist kompwekka tuua. Tuku tahmas rõõmuga müüki ja jooksis wälja. Täna was leidis ta aia nõjal jalutu sandi seismas. Tukul oli sandist hale. Ta mõtles: „Mis tarwis pean ma maiustama ja temal ei ole leiba.“ Siis pistis ta kolm kopikat sandile pihku ja jooksis kodu.

## 50.

## Kaks sikku.

Sügawa jõe kitsa purde peal juhtusivad kaks sikku teine teisele vastu tulema. „Tee lahti“, hüüdis esimene. „Kuidas ja nõnda tohid kätseada?“ küsis teine, „mina olin ju enne sind silla peal, sellepärast pööra tagasi ja lasse mind enne üle minna!“ — „Kuhu ja



mõistuse oled jätnud?“ karjus esimene, mina olen sinust wanem ja peaksin tagasi pöörama! Ei ialgi!“ — Nõnda jonnisivad mõlemad, ega tahtnud kumbgi järele anda, kuni nad sarwedega teine-teist poksihaha hakkasivad. Rangest pörutamisest kukkusivad mõlemad üle silla ääre jõkke, kust nad waewalt weel eluga peasesivad.

Kaks kōwa kivi ei tee millasgi head jahu.

## 51.

## Miisu ja Maasu.

Miisu ja Maasu olivad kaks ilusat kassipoega. Miisu oli Miiku päralt, Maasu aga Manni jagu. Mann



filitas oma walget Maasut, sidus talle punase lindi kaela, föötis teda piimaga. Miku aga piinas oma halli Mii-sut iga päew. Ta pani tema rätiku sisse, wedas alati taga, nõnda et waene loom haigeks jäi. Siis wöttis ema Miisu ja wiis ta ära Döstrile, kust ta enam kunagi tagasi ei tulnud.

M. Kampmann.

## 52.

### Koer ja kass.

Koer surmas jänese ära ja tõi ta õue peale. Kass nägi seda. Ta hakkas koera kõwaste noomima ja selle kurja töö pärast laitma. Selsamal silmapilgul jooksis üks hiir august wälja. Krapsti, oli kass hiire kallal ja surmas ta ära. Nüüd ütles koer: «Sina noomid ja laidad mind, kui ma jänese kinni püüan, aga ise surmad sa hiire ära!»

Kass kostis: «Oh see on ju ainult wäike hiir!»

## 53

### Selde jüda.

Pisuke Erni oli emalt õhtu-ooteks wõileiwa saanud. Ta istus õue kiwi peale ja tahtis sööma hakata. Seal tuli waene sandike longates wärawast sisse ja palus poissi: „Armas laps, murra oma leiva küljest tükike minule, mu kõht on väga tühi!“ Poiss mõtles pisut ja ütles siis: „Säh, ma annan selle leiva kõif sinule. Sa oled wana ja ei jõua ilma söömata kõndida. Mina aga wõin küllalt õhtuni oodata“

M. Kampmann.

## 54.

**Pääsukeste pesa.**

Esiti ehitab pääsuke mudast ja kõrtest pesa ja teeb  
willast ja fulgedest pehme afeme sisse Siis muneb ema-



lind neli ehk viis muna Selle järelle aduvad isalind  
ja emalind kordamööda, kuni noored pojad munadest  
välja tulevad.



Uegamööda kaswawad poegadele suled selga. Wanemad söödawad poegi kärbestega ja sääskedega. Kui pojad suuremaks saawad, siis lendawad nad pesast wälja ja hakkawad omale ise toidust otjima.

## 55.

**Wanemate sõna.**

Laps ole ikka õiglane  
Ja ela laitmata,  
Et wanemate nimele  
Sa häbiks kord ei saa!

Laps, ära ial uneta  
Su suguwõsa meelt,  
Kes kurja kawalusega  
Ei kannud wale keelt!

Kui armsaks jääb sull' auus wiis,  
Ei pööra õigest teest,  
Weekannu juures laulad siis,  
Kui jookks kuldpeekri seest.

Siis teewad wikat, sirbiga  
Su käes kärmast tööd,  
Su kulmu katwad rahuga  
Ja õndsast waiksed ööd.

Jääb wanemate manitsus  
Sull' armsaks hauani,  
Ei lahkuda wõi õnnistus  
Su majast millaski.

Siis lapselapsed nutawad  
Su kalmul pisarad,  
Ja suwelilled lõhnawad  
Su tolmust tõusewad.

Fr. Kuhlbars.

## 56.

## Laululinnud.

Kewadel, kui lumi ära sulanud, tulewad meie juurde mitmesugused laululinnud. Sügise algul rändasivad nad meilt ära kaugele maale, kus talwet ei ole. Kewadel rändawad nad tagasi. Kõige enne tuleb lõokene. Põldudel ja aasadel, kõrges õhus, kuuleme tema laulu. Kui ilm soojemaks läheb, siis ilmuvad pääsukesed ja wiimaks ööpikud. Pääsukeste koorilaulu kuuleme kewadel ja suwel tihti inimeste elumajade ümber. Ööpik laulab waiksel suweõhtul koplis ja metsas

M. Oks.

## 57.

## Nurisew kagu.

Muinasjutt.



Kui Jumal linnud lõi, siis juhatas ta igaühele eluaseme kätte: toonefured seadis katusele elama, pardid wette, lõokesed wälja peale ja pääsukesed räästa alla. Kõik oliwad oma elukohtadega

rahul, ainult kagu nurises. Katusel olewat temal liig tuulene, wees märg, wäljal kõwa ja räästa all kitsas. Jumal sai wihaseks ja ütles käle: „Noh, siis otsi ise omale parast paika!“ Sest ajast peale hulgub nurisew kagu ühelt kohalt teisale. Pole ta weel tänini paika



leidnud, mis talle meelt mööda oleks, Igal ööl magab ta uue puu otsas. Oma munad muneb ta üks ühe, teine teise linnu pesasse ja lendab jälle oma teed.

„Koduõpetus“.

## 58.

### **Mu isamaa, mu õnn ja rõõm.**

Mu isamaa mu õnn ja rõõm,  
 Kui kaunis oled sa!  
 Ei leia mina ial teal  
 See suure laia ilma peal,  
 Mis mul nii armas oleks ka,  
 Kui sa, mu isamaa!

Sa oled mind ju sünnitanud  
 Ja üles kasvatand;  
 Sind tänan mina alati  
 Ja jään sull' truuiks surmani;  
 Mul kõige armsam oled sa,  
 Mu kallis isamaa!

Su üle Jumal walwagu,  
 Mu kallis isamaa!  
 Ta olgu sinu kaitseja  
 Ja wõtku rohkest' õnnista,  
 Mis ial ette wõtad sa,  
 Mu kallis isamaa!

J. W. Jannsen.

## 59.

### **Pahur oinas.**

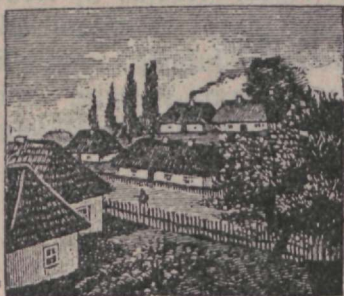
Hendriku isal oli suure sarwedega oinas. Hendrik tegi oinale alati: «Oisu, poks!» Warsti sai oinas poksimise ameti selgeks ja tülitas sellega igauhte, kes ette

juhtus. Kord istus Hendrik paku peale ja luges aabitsat Oinas tuli salaja ja andis poisile tugewa matsu selga. Paar päewa selle järele kaebas Hendrik seljawalu.

M. Kampmann.

## 60.

### Toonekurg.



Ühes külas juhtus tulefahju. Palju elumajasid põlesiwad ära. Ühe katuse peal oli toonekure pesa. Tuli hakkas ka selle katuse külge. Toonekurg püüdis oma poegi, kes weel lennata ei saanud, tulesturma peasta. Ta tahtis neid ära wiia, aga nad

oliwad tema jõuu kohta liig raskest.

Duleleef tuli ikka ligemale ja ligemale, kuni pesa juurde. Toonekurg nägi, et ta oma poegi milgi wi'fil enam peasta ei wõinud. Ta lendas põlewa pesa peale, kattis omad pojad tiibadega kinni ja põles nendega ühes tuhaks.

## 61.

### Tark harakas

Tulisel heina-ajal, kui wett metsast kusagilt saada ei olnud, leidis harakas heinasao äärest weelähkri. Ta katsus lähkrist juua, aga oma lühikese nokaga ei saanud ta wett kätte. Ta lõi nokaga wastu laudu, aga need olwad liig paksud. Ta katsus lähkert ümber lükata, aga selle tarwis oli ta jõud kasin. Ta silmas oja ääres huniku weikseid kiwa. Kohe leidis ta hea nõu. Ta kandis

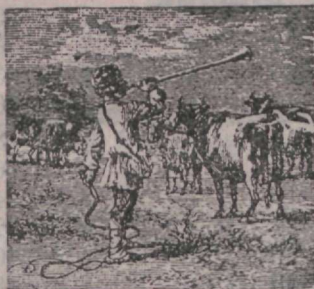


wäikseid kiwa sao juurde ja wiskas neid niipalju lähk-  
risse, kuni see hakkas üle jooksuma. Nüüd wõis harakas  
oma janu kustutada.

Nõuga tehtakse enam, kui jõuga.

## 62.

### Karjapois.



Juku on väga usin kar-  
japois. Karjamaale minnes  
puhub ta ilusaste pasunat.  
Kui tal kõht tühjaks läheb,  
siis istub ta mätta otsa,  
wõtab kanika taskust ja hak-  
tab sööma. Utekesed tule-  
wad kohe juurde, kelledele ta  
siis ka lahkestes osa jagab.  
Krantz ja Tuks on muidugi

ta kõrwal ja liputawad saba. Ka nemad ei jää omast  
osast ilma. Läheb mõni Maasik ehk Mustik kurjale, siis  
ütleb Juku: „Krantz, Tuks, wõtke Mustikat!“ ja koer-  
rad pistawad kui tuul minema ning ajawad peagi eemale  
läinud looma karja juurde. Nüüd tulewad koerad Juku  
juurde tagasi, kes neile palka maksab.

Karjapois on tõeste kuningas ja suure walla  
walitseja.

### Rehkenduse arwumärgid.

- + (p l u s) kokkuarwamise märk; 6+2 tähendab kuus ja kaks.
- (m i n u s) mahaarwamise märk; 9—3 tähend. 9-st wõta 3 ära.
- × kaswatamise märk; 5×4 tähendab 5 korda 4.
- : jagamise märk; 10:2 tähendab 10 jagada 2-le.
- = wõrdlemise märk; 5+3=8 tähendab 5 ja 3 on 8.

## Üfs-ford-üfs.

1 ford	1 on	1	1 ford	4 on	4	1 ford	7 on	7
2 ×	1 =	2	2 ×	4 =	8	2 ×	7 =	14
3 ×	1 =	3	3 ×	4 =	12	3 ×	7 =	21
4 ×	1 =	4	4 ×	4 =	16	4 ×	7 =	28
5 ×	1 =	5	5 ×	4 =	20	5 ×	7 =	35
6 ×	1 =	6	6 ×	4 =	24	6 ×	7 =	42
7 ×	1 =	7	7 ×	4 =	28	7 ×	7 =	49
8 ×	1 =	8	8 ×	4 =	32	8 ×	7 =	56
9 ×	1 =	9	9 ×	4 =	36	9 ×	7 =	63
10 ×	1 =	10	10 ×	4 =	40	10 ×	7 =	70
1 ford	2 on	2	1 ford	5 on	5	1 ford	8 on	8
2 ×	2 =	4	2 ×	5 =	10	2 ×	8 =	16
3 ×	2 =	6	3 ×	5 =	15	3 ×	8 =	24
4 ×	2 =	8	4 ×	5 =	20	4 ×	8 =	32
5 ×	2 =	10	5 ×	5 =	25	5 ×	8 =	40
6 ×	2 =	12	6 ×	5 =	30	6 ×	8 =	48
7 ×	2 =	14	7 ×	5 =	35	7 ×	8 =	56
8 ×	2 =	16	8 ×	5 =	40	8 ×	8 =	64
9 ×	2 =	18	9 ×	5 =	45	9 ×	8 =	72
10 ×	2 =	20	10 ×	5 =	50	10 ×	8 =	80
1 ford	3 on	3	1 ford	6 on	6	1 ford	9 =	9
2 ×	3 =	6	2 ×	6 =	12	2 ×	9 =	18
3 ×	3 =	9	3 ×	6 =	18	3 ×	9 =	27
4 ×	3 =	12	4 ×	6 =	24	4 ×	9 =	36
5 ×	3 =	15	5 ×	6 =	30	5 ×	9 =	45
6 ×	3 =	18	6 ×	6 =	36	6 ×	9 =	54
7 ×	3 =	21	7 ×	6 =	42	7 ×	9 =	63
8 ×	3 =	24	8 ×	6 =	48	8 ×	9 =	72
9 ×	3 =	27	9 ×	6 =	54	9 ×	9 =	81
10 ×	3 =	30	10 ×	6 =	60	10 ×	9 =	90

10 ford    10 on    100.  
 10 ×    100 =    1000.  
 1000 ×    1000 = 1,000,000.  
 1000 miljoni on üfs miljard.



## II. Meie ristiusu õpetuse wiis peatüki.

### Esimene peatükk.

#### Jumala kümme käsku.

##### Esimene käsk.

Mina olen Issand, sinu Jumal. Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrvas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema peale lootma.

##### Teine käsk.

Sina ei pea Issanda oma Jumala nime mitte ilma asjata suhu wõtma; sest Issand ei jäta seda nuhtlemata, kes tema nime kurjaste pruugib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

##### Kolmas käsk.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meel elame ja õpime.

##### Neljäs käsk.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu käsi hästi käib ja sina kaua elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega vihasta; waid et meie neid auustame, neid teenime, nende sõna kuuleme ja neid armsats ja kalliks peame.

Wiies käsk.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame ja temale head teeme kõiges ihu hädas.

Kuues käsk.

Sina ei pea mitte abielu rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie kasiinaste ja puhtaste elame kõnedes ja tegudes; ja et igauks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käsk.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha eht wara ei wõta, ei ka kawala kauba ega petise tööga eneste poole ei liisu; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Kaheljas käsk.

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kawalaste ei waleta, teda mitte ära ei anna, keelt ei pekja ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kostame, kõik head temast kõneleme, ja kõik asjad heaks kääname.



**Ühelas käst.**

Sina ei pea himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust eht koda kavalusega ei püüa ega di-guse nimel eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda enesele mõiks pidada.

**Kümnes käst.**

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, julaft, ümardajat ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie ligimese naist, peret ega weisid ära ei awatele ega wägisi ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütseb nüüd Jumal kõigist neistfinastest käskudest?

Tema ütleb nõnda: Mina, Issand, sinu Jumal, olen üks püha wihaga Jumal, kes wanemate pattu nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest saadik, nende kätte, kes mind wihkawad; aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peawad, teen mina head tuhandest põlwest saadik.

Mis see on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes neistfinastest käsku-dest üle astuwad; seepärast peame meie tema wiha kartma ja ei mitte nende finaste käskude wastu tegema; aga tema töötab armu ja kõik head kõigile, kes need käsud peawad; seepärast peame meie teda ka armastama, tema peale lootma ja hea meelega tema käsku mööda tegema.

**Teine peatiük.****Püha ristiusk.**

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Isa, Kõigewägewama, taewa ja maa Looja sisse.

Mis see on?

Mina usun, et Jumal mind ja kõik loomad on loonud, mulle ihu ja hinge, silmad, kõrvad ja kõik liikmed, mõistuse ja kõik meeled on andnud, ja veel hoiab; peale selle riided ja kingad, söömise ja joomise, koja ja maja, naese ja lapse, põllu, weised ja kõik wara, kõik ihu ja elu tarwidust ja toidust rohkesti ja igapäew annab; ja kõige häda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja seda kõik teeb tema isalikust jumalikust armust ja heldusest, ja ei mitte seepärast, et mina seda wäärt ehk teeninud olen. Selle eest on minu kohus teda kiita ja tänada, teenida ja tema sõna kuulda. See on tõeste tõsi.

Teine õpetus.

Lunastamisest.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainusündinud Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud Pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Maarjast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surnud ja maha maetud, alla läinud põrguhauda, kolmandamal päewal jälle ülestõusnud surnust, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõigewägewama Isa paremal käel, sealt Tema tuleb kohut mõistma, elawate ja surnute peale.

Mis see on?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, omaist Isast igaweste sündinud, ja ka tõsine inimene, neitsist Maarjast ilmale toodud, minu Issand on, kes mind, ärakadunud ja hukkamõistetud inimest on peastnud ja lunastanud, kõigest patust, surmast ja kuradi wäest, ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma püha kalli werrega ja oma ilmasüüta kannatamise ja surmaga; et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õndsuses, nõnda kui tema on ülestõusnud surnust, elab ja walitseb igaweste. See on tõeste tõsi.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun Püha Waimu sisse, üht püha ristiko-



gudust, pühade osajaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu. Amen.

Mis see on?

Mina usun, et mina oma meelest ja wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse, oma Issanda sisse uskuda ega tema juurde saada; waid Püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud, õige usu sees pühitsenud ja hoidnud; nõnda kui tema kõik püha ristitogudust maa peal kutsub, kogub, walgustab, pühitseb ja Jeesuse Kristuse juures õige ja ainu usu sees hoiab; seßamas ristitoguduses tema minule ja kõigile usklikele igapäew kõik patud rohkesti andeks annab, ja wiimisel päewal mind ja kõik surnud üles äratab, ja minule kõige usklikedega Kristuses, igawese elu annab. See on tõeste tõsi.

### Kolmas peatükk

## Püha Meie Isa palwe.

Meie Isa, kes sa oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, sinu riik tulgu, sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal, meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse, waid peasta meid kurjast ära; sest sinu pärast on riik ja wägi ja auu igaweste. Amen.

Esimesed palwe sõnad.

Meie Isa, kes sa oled taewas.

Mis see on?

Sumal tahab meid seeläbi armulikult kutsuda, et meie peame uskuma teda meie õige Isa ja meie tema õiged lapsed olewat; et meie julgeste ja kindla lootusega teda peame paluma, nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluwad.

Esimene palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Zumala nimi on küll iseenesest püha; aga meie palume sesfinases palwes, et ta ka meie juures saaks pühitsetud.

Kuidas sünnib see?

Kui Zumala sõna selgeste ja puhtaste õpetatakse ja meie ka pühaste kui Zumala lapsed seda mööda elame; siis aita meid armas taewane Jsa! Aga kes teist viisi õpetab ja elab, kui Zumala sõna õpetab, see ei pühitse mitte meie seas Zumala nime; selle eest hoiab meid armas taewane Jsa!

Teine palwe.

Sinu riik tulgu.

Mis see on?

Zumala riik tuleb küll ilma meie palweta iseenesest; aga meie palume sesfinases palwes, et ta ka meie juurde tuleks.

Kuidas sünnib see?

Kui taewane Jsa oma Püha Waimu meile annab, et meie tema püha sõna tema armu läbi usume ja Zumala meele pärast elame siin ajalikult ja seal igaweste.

Kolmas palwe.

Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal.

Mis see on?

Zumala hea ja armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palweta; aga meie palume sesfinases palwes, et ta ka meie juures sünniks.

Kuidas sünnib see?

Kui Zumal kõik kurja nõu ja tahtmist rikub, ja keelab neid, kes meid ei taha lasta Zumala nime pühitseta ega tema riiki meie juurde tulla, kui on kuradi, maailma ja meie liha tahtmine; waid finnitab ja hoiab meid kindlaste oma sõnas ja usus meie oxfani; see on tema armuline ja hea tahtmine.

Neljäs palwe.

Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew.



Mis see on ?

Zumal annab igapäevase leiva küll ilma meie palweta kõigile kurja inimestele; aga meie palume seshinases palwes, et tema meile annaks jeda mõista ja tänuga wastu wõtta meie igapäewast leiba.

Mis on igapäewane leib ?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarwis läheb; söömine, joomine, riided, kingad, koda, maja, põld, weised, raha, wara, waga abikaasa, wagad lapsed, waga pere, wagad ja truuid ülemad, hea walitus, hea ilm, rahu, terwis, auus elu, head sõbrad, truud naabrid ja muud niisugused asjad.

Wiies palwe.

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele,

Mis see on ?

Meie palume seshinases palwes, et taewane Jsa mitte ei tahaks waadata meie pattude peale ega nende pärast meile seda teelda, mis meie palume; sest meie ep ole jeda mitte wäärt ega pole jeda ka mitte teeninud; waid tema tahaks meile jeda kõik armust anda, sest et meie igapäew palju pattu teeme ja küll selget nuhtlust teenime; siis tahame meie ka südamest andeks anda ja heal meelel head teha neile, kes meie wastu eksiwad.

Kuues palwe.

Ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse.

Mis see on ?

Zumal ei kiusa küll kedagi; aga meie palume seshinases palwes, et Zumal meid tahaks hoida ja üles pidada, et kurat, maailm ja meie liha meid ei peta ega saada ebausju, meeletuse ja mõne muu suure patu ja häbi sisse; ja kui meid seega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ära wõidame ja wõimust jaame.

Seitsmes palwe.

Waid peasta meid ära kurjast

Mis see on ?

Meie palume sestfinases palwes kui ühel hoobil, et taewane Iſa meid tahaks peasta kõigefugusest ihu ja hinge, waranduse ja auu lahjust; ja wiimaks, kui meie surma tunnile tuleb, õndsõa otſa meile anda ja armuga sestfinaseſt hädaorust enese juurde taewa wõtta.

Wiimſed palwe sõnad.

Sest ſinu päralt on riik, wägi ja auu igaweste. Amen.

Mis on aamen ?

See on, et mina pean kindlaste uskuma, et taewane Iſa meie palwed heldeste on wastu wõtnud ja kuulnud; sest et tema ise meid on käskinud nõnda paluda ja töötanud, et tema meid tahab kuulda. Amen, aamen, see on: jah, jah, see peab tõeste nõnda ſündima.

Neljas peatükk.

## Püha ristimise sakrament.

1. Mis on ristimine ?

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niifugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on ?

Kui meie Iſsand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimſes peatükis: Minge ja tehke jüugriks kõik rahwad, neid ristides Iſa ja Poja ja Püha Waimu nime ſisse.

2. Mis annab ehk saadab ristimine ?

Tema saadab pattude andeksandmist, peastab ära surmast ja kuradist, ja annab igawest õndsust kõigile, kes usuvad, nõnda kui Jumala sõnad ja töötused kuulutawad.

Misfugused on need Jumala sõnad ja töötused ?

Kui meie Iſsand Jeesus Kristus ütleb Markuse raamatu wiimſes peatükis: Kes usub ja leda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu, seda peab hukka mõistetama.



### 3. Kuidas võib weji nii juuri asju teha?

Weji ei tee seda tõeste mitte, waid Jumala sõna, mis weega ja wee juures on, ja usk, mis seda Jumala sõna wee fees üüb: sest ilma Jumala sõnata on weji paljas weji, ja ei mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta ristimine, see on üks elu weji täis armu ja uuesündimise pesemine Püha Waimu fees, kuda püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandas peatükis: Jumal on meid õndsaks teinud uuesündimise pesemise ja Püha Waimu uuendamise läbi, keda tema on wälja walanud meie pääle rohkeste Jeesuse Kristuse, meie Õnnistegija läbi, et meie, tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijadeks pidime iaama lootuse järele; see on ustaw sõna.

### 4. Mis tähendab niisugune weeristimine?

See tähendab, et wana Adam meie fees igapäewase tahetsemise ja patustpöörmise läbi peab ära uputatud saama ja sureme, kõige pattude ja kurja himudega, ja igapäew jälle ette tulema ja ülestõusma uus inimene, kes õiguses ja puhuses Jumala ees peab igaweste elama.

Kus on see kirjutatud?

Pühe Paulus ütleb oma raamatus, Rooma rahwale kirjutatud, kuendas peatükis: Meie oleme Kristusega maha maetud ristimise läbi jurma sisse, et otsegu Kristus on üles aratatud furnut Issa auu läbi, meie ka nõnda peame uues elus käima.

## Wiies peatükk.

### Püha altari sakrament.

#### 1. Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja weri, leiva ja wiina all meie ristirahwale süüa ja juua Kristuse enese hatud.

Kus on see kirjutatud?

Nõnda kirjutawad pühad ewangelistid Matteus, Markus, Luukas ja püha Paulus:

Meie Issand Jeesus Kristus, sel ööl, kui teda ära anti, võttis leiva, tänas, murdis ja andis oma jüngeritele ja ütles: „Võtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks!”

Selsamal kombel võttis tema ka karifa pärast õhtusöömaaega, tänas ja andis oma jüngeritele ja ütles: „Võtke ja jooge kõif sealt seest: seesinane karitas on uus seadus minu veres, mis teie eest ära walatakse pattude andeksandmiseks; seda tehke nii mitu korda, kui teie seft joote, minu mälestuseks!”

## 2. Mis kasu on meil seesugusest söömisest ja joomisest?

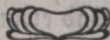
Seda näitavad meile need sõnad: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks;“ see on, et meile sakramendis pattude andeksandmist, elu ja õndsust nende sõnade läbi antakse: seft kus pattude andeksandmist or, seal on ka elu ja õndsust.

## 3. Kuidas võib ihulik söömine ja joomine niisugasiid juuri asju teha?

Söömine ja joomine ei tee seda tõeste mitte waid need sõnad: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks;“ need sõnad on ihuliku söömise ja joomisega ühes kui ülem asi sakramendis; ja kes neidsamu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistawad: pattude andeksandmine.

## 4. Kes wõtab auufaste seesinase sakramend wastu.

Paastuda ja ihu poolest ennast walmistawa on küll üks kaunis wäljaspidine kombe; aga see on dieti ja häste walmistatud, kes neid sõnu usub: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks;“ aga kes nid sõnu ei usu, ehf kalsipidi mõtleb, see ep ole mitte wäärt ear häste walmistatud, seft see sõna: „**Teie eest!**“ nõuab selgeid usklikka südameid.





### M. Palwed.

#### Sommitu palwe.

Mina tänan sind armas Issand Jumal, et Sa mind ja mu omakseid täna õksel nii armulikult hoidsid. Hoia ja kaitse mind ka päewal ja lahe oma inglit minu ja minu omaksete üle walwada, et ükski häda ja õnnetus meid ei tabaks. Lahe minu tööl ja õppimisel õigida, ning kaswata ja hoia mind oma sõna sees, et ma sinu truiks sulajeks ja wanemate heaks ja sõnakuulelikuks lapsuks kaswaksin. Kuule mind oma armsa Poja Jeesuse Kristuse pärast. Amen.

#### Shtu palwe.

Mina tänan Sind, mu taewane Isa ja kallis Lunastaja, et Sa mind sel päewal nii armulikult jaatsid ja hoidsid. Sa lastsid mind oma tõe sees kãia ja näitajid mulle heldeste rada, kust ma sinu juurde wõin jõuda. Hoia ja kaitse mind ja minu omakseid ka jellal õõl ja warja meid kõiki oma helduse tiibadega. Kuule mind, wãitkest lapsukest, Sa helde Looja oma suure halastuse ja armu pärast. Amen.

#### Sommiku laul.

Wiisil: Oh, Jeesus Kristus, tule ja.

1. Oh Jeesus, ise õnnista Mu töõd sel päewal armuga, Mind jaada omas helduses, Et ma ei effiks iganes.
2. Mu wanemaid ja warja ka Dee head weel neile lõpmata, Ja hoja usus alati Meid kõiki õõdõsa surmani!

#### Shtu laul.

Mu armas, kallis Jeesuke,  
Ma piisikene lapsuke  
Sind palun kõigest südamest:  
Mind kaitse iga kahju eest!

Kui olen üle keelu läind  
Ja täna mõnda paha teind,  
Siis anna andeks minule,  
Sa helde hingekarjane.

Nüüd lasse rahus hingata  
Münd ja mu isa, ema ka,  
Ring tee, et inglid ilusad  
Meil woodi ääres walwawad.

### **Palwed enne söömist.**

Kõikide filmad lootwad, Issand, sinu peale, ja sina annad neile rooga omal ajal. Sina teed lahti oma helded käd, ja täidab kõik, mis elab, hea meelega. Auu olgu Jumalale Isale, Pojale ja Pühale Waimule. Amen.

Issand Jumal, taewane isa, õnnista meid ja neidsinatseid sinu andeid, mis meie sinu rohkest armust wastu wõtame, Zeesuse Kristuse, meie Issanda läbi. Amen.

Kristus ütleb: Znimene ei ela mitte üksipäinis leiwast, waid igast ühest sõnast, mis Jumala suust läbi käib! Amen.

### **Palwed pärast söömist.**

Meie täname sind, Issand Jumal, taewane Isa, Zeesuse Kristuse oma Issanda läbi, kõige sinu ande ja häätegemise eest, mis ja meile oled üles näitnud. Amen.

Tänage Issandat, sest tema on helde ja tema heldus testab igaweste. Ta on meid jälle praegu armust söötanud ja jootanud, sellepärast olgu kiitetud tema püha nimi nüüd ja alati. Amen.





## IV. Piibli lood.

### Maailma loomine.

Alguses lõi Jumal taewa ja maa. Ja maa oli tühi ja paljas, ja kõik oli pime. Aga Jumala Waim heljus wee kohal. Ja Jumal ütles: "Saagu walgus!" Ja walgus sai. See oli esimesel päewal. Ja Jumal ütles: "Saagu taewalaotus!" Ja see sündis nii. See oli teine päew. Ja Jumal ütles: "Weji lahutagu ennaft maast, et kuiwa näha on!" Ja see sündis nii, ja Jumal nimetas kuiwa maaks ja wetekogu mereks. — Ja Jumal ütles: "Maa kaswatagu heina ja rohku ja wiljandajaid puid!" See sündis nii, ja see oli kolmas päew. Ja Jumal ütles: "Saagu walgused taewa laotusesse!" Ja see sündis nii. Ja Jumal tegi ühe suure walguse (päikese), et see päewal paistaks, ja teise wähema (kuu), et see ööd walgustaks ja pealeselle weel taewa tähed. See sündis neljandal päewal. Siis ütles Jumal: "Weji sigitagu elawaid loomi, ja linnud lendagu taewa all! Ja Jumal lõi suuri walaskalu ja kõiksugu weeloomi ja kõiksugu lindusid. See sündis wiiesandal päewal. Siis ütles Jumal: "Maa sigitagu elawaid loomi, lojusseid ja roomajaid loomi!" Ja see sündis nii.

Sellepeale ütles Jumal: "Tehkem inimese oma näo järele, eneste sarnaseks, et nemad walitsewad kalade üle, mis meres, ja lindude üle, mis taewa all, ja lojuste üle ja kõige maa üle!" Ja Jumal lõi inimese oma näo järele, oma näo järele lõi ta tema mullast ja puhus elawat hinge tema ninasse. Nii sai inimene elawaks hingeks. Ja Jumal lõi neid mehiks ja naefeks. Mehe nimi oli Adam ja naese nimi Eewa. Ja Jumal pani neid väga ilusasse paradisi aeda elama, kus neil millestki puudu ei olnud. See sündis kuusandal päewal. Ja Jumal waatas kõige peale, mis ta teinud oli, ja see oli kõik väga hea.

Aga seitsemandal päewal hingas Jumal kõigest omast tööst ja pühitfes seda päewa hingamise päewaks.

## Patulangemine.

Siis andis Jumal inimesele esimese kätse ja ütles: „Sina võid kõikide puude wiljast süüa, mis aias on, ainult hea- ja kurjatundmise puust ei tohi ja mitte süüa; jest mil päewal ja sellest sööd, pead ja surma surema!”

Madu oli aga kawalam kui kõik teised loomad ja tema ütles Gewale: „Kas see tõeste nõnda on, et Jumal on ütle-



Madam ja Gewa aetaks paradisiit välja.

nud: Teie ei tohi kõiki puude wiljast süüa, mis aias on?”

Siis ütles Gewa: „Meie mõime kõikide puude wiljast süüa,

mis aias on, ainult sellest puust, mis kesk aeda seisab, on Jumal

ütelnud: Ärge sööge sellest mitte, ja ärge puutuge seda, et teie

mitte ära ei sureks!” Siis ütles madu naesele: „Teie ei



fure mitte, waid mil päewal teie felle puu wiljast sööte, olete teie nagu Zumal ja teate, mis hea ja kuri on".

Siis waatas Gewa puu peale ja arwas, et hea oleks selle wiljast süüa, sest et ta targaks teeb. Ta wöttis siis ühe wilja, söi ja andis oma mehele ja see söi ka. Siis awati nende filmad ja nad nägivad, et nad halaste oliwad.

Nüüd kuulsiwad nad Zumala häält aias ja Adam peitis ennast ühes naesega puude taha ära. Zumal aga hüldis: "Adam, kus sa oled? Adam ütles: "Ma kuulsin sinu healt aias ja kartsin, sellepärast peitsin ennast ära". — Siis ütles Zumal: "Kas ei ole sa mitte selle puu wiljast söönud, millest sa mitte süüa ei tohtinud?" Adam aga wastas: "Maene andis mulle ja mina söin". — Siis ütles Zumal naesele: "Mispärast tegid sa seda?" Maene ütles: "Madu pettis mind, ja mina söin".

Seal ütles Zumal mao wastu: "Et sa seda oled teinud, siis nean ma sind ära. Röhu peal pead sa roomama ja maad sööma oma eluaeg!" Ja naesele ütles Zumal: "Ma tahan sulle palju walu jaata ja mees peab sinu üle walitsema!" Aga Adamale ütles Zumal: "Araneetud on maa sinu pärast! Ribuwitsu ja ohataid peab põld sulle andma! Oma pale higi fees pead ja leiba sööma, seni kui sa jälle mullaks oled saanud, kust sa oled wõetud; sest sina oled muld, ja pead jälle mullaks saama".

Siis ajas Zumal Adamia ja Gewa paradisi aiast wälja, ja pani ingli palja raiuwa mõõgaga aia wärawa ette, et ükski ei pidanud paradisi sisse jaama.

### Kain ja Abel.

Adamal ja Gewal oli kaks poega, nende nimed oliwad Kain ja Abel. Abel oli karjane, Kain aga põllumees. Kord juhtus, et Kain Zumalale oma põllu wiljast ohwrit tõi, ja Abel oma karja loomadest. Zumal waatas Abeli ja tema ohwri peale armulikult aga Kaini ja tema ohwri peale ei waatanud ta mitte armulikult. Selle üle sai Kain väga wihaseks, ja tema nägu moonduks inetuks.

Siis ütles Zumal Kainile: "Mispärast oled sa wihane ja mispärast on sinu nägu moonutatud? Kas ei ole see nii?

Kui ja waga oled, siis oled ja meelepäraline; ei ole ja aga mitte waga, siis magab patt ukse ees. Aga ära anna temale woli, waid walitse tema üle!" Aga Rain ei kuulnud Jumala healt, waid kui ta oma wenna Nabeliga põllul oli, tõusis ta tema wastu ja lõi teda furnuks.

Siis ütles Issand Rainile: Kus on sinu wend Nabel? Rain wastas: „Mina ei tea seda; kas mina oma wenna hoidja olen?" Issand aga ütles: „Mis oled ja teinud? Sinu wenna weri kispandab maa pealt minu poole. Araneetud pead ja olema. Hultuja ja põgeneja pead ja maa peal olema!"

Rain aga ütles Issandale: Minu süü on suurem, kui et seda mulle andeks anda wõidaks. Tema läks Jumala palge eest ära, ja elas Nodimaal. Kõik tema järeltulijad oliwad jumalafartmatad, ja nimetati neid sellepärast inimestelasteks.

Jumal andis aga Adamale ja Sewale teise poja, seda nimetajiwad nad Setiks. Seti järeltulijad oliwad wagad ja nimetati Jumalalasteks. Seti sugust oli ka waga Noa.

### Weeuputus ja Noa.

Inimesi hakkas maa peal palju jaama, aga nende südamete mõtted ja nende teod olid kurjad. Seda nägi Jumal taewast ja ütles: „Ma tahan inimesi karistada, kuid annan neile veel 120 aastat meelearandamise aega". Aga inimeste kurjus läks ikka suuremaks ja Jumal ütles: „Ma tahan inimesed maa pealt ära kaotada".

Noa aga leidis Jumala ees armu, sest tema oli waga ja jumalafartlik. Ja Jumal ütles talle: „Waata, ma tahan weeuputust saata maa peale. Kõik, mis maa peal on, peab hukka jaama. Aga sinuga teen ma lepingu. Sellepärast tee enesele suur laew paljude lambratega ja kolme laega, ja tõrwa teda seespoolt ja wäljastpoolt pigiga. Siis pead sina oma poegade ja naesega ja poegade naestega laewa minema. Ja pead igast loomast ühe paari ühes wõtma ja rooga sinule ja sinu omastele." Ja Noa tegi nii, nagu Jumal teda käskinud.

Noa oli 600 aastat wana, kui ta oma poegadega, naesega ja poegade naestega laewa läks.



Eiis lõhkesiwad sügawuse hallikad ja taewa luugid tehti lahti ja 40 päewa ja 40 ööd sadas üffijärgi wihma. Ja wett sai nii palju, et see lõi oma alla mattis ja üle kõige kõrgete mägede woolas. Siis uppusiwad kõik ära, mis maa peal elasiwad, inimesed ja loomad. Noa üffi, ja kes temaga laewas oliwad, jäiwad elama. Wesi seisis 150 päewa maa peal ja sügawuse hallikad kohasiwad ja wihma woolas ikka ja ikka taewast alla.



#### Ueuputus.

Eiis mõtles Jumal Noa peale ja lastis tuult tulla maa peale. Eiis jäi wihm järele ja maa hakkas aegapidi taheinema.

Kui maa jälle kuiv oli, siis kõneles Jumal Noaga ja ütles: „Minge laewast wälja, sinu ja sinu pojad ja kõik, mis sinuga on!” Eiis läks Noa wälja ja ehitas Issandale altari ja ohwerdas põletamise-ohwrit. Eiis ütles Issand: „Mii

kaua kui maailm seisab, ei pea lõpma seemendamine ega lõikus, külm ega palaw, ei suwi ega talw, päew ega öö". Ja Jumal õnnistas Noat ja tema poegi. Nende nimed oliwad Sem, Ham, Jafwet. Noa aga hakkas põllumeheks ja istutas wiinamäe ja elas weel 350 aastat.

### **Abrahami kutsumine.**

Haranis elas mees nimega Saara, ja temal oli poeg Abraham. Saaral oliwad ebajumalate kujud ja tema kumardas neid. Abraham aga oli waga mees. Ja Jumal ütles Abrahamile: „Mine omalt maalt ja oma sugulaste seltsist ja oma isa kojast ära ühele maale, mida ma sulle tahan näidata. Ma tahan sind suureks rahwaks teha, sind õnnistada ja sinu nime suureks teha. Ja sinu sees peawad kõik suguwõrsad maa peal õnnistatud saama!“

Siiis läks Abraham ühes oma naese Saara, wennapoja Lotiga ja kõige waraga Kaananimaale. Abraham aga oli 75 aastat wana ja temal ei olnud lapsi.

Kui nad Kaananimaale Moore hiieni oliwad jõudnud, ilmus Isfand Abrahamile ja ütles: „Tõsta omad filmad üles! Kõik selle maa, mida sa näed, tahan ma sinu sugule anda igaweste!“ Ja Abraham ehitas Isfandale altari ja kitis tema nime.

### **Isaki sündimine ja ohwerdamine.**

Kui Abraham jada aastat wanaks sai, sündis tema naesele Saarale poeg. Ja Abraham pani oma pojale nimeks Isak.

Kui Isak weel poisikene oli kaksus Jumal Abrahami usku ja ütles tema wastu. „Wõta oma ainus poeg Isak, teda ja armastad, mine temaga Moorria maale ja ohwerda teda seal ühe mäe peal, mida ma sulle näitan!“

Siiis tõusis Abraham wara hommikul üles, läks ühes oma pojaga teele ja jõudis kolmandal päewal Moorria maale. Mäe all pani ta ohwripuud poja selga, wõttis tule ja noa enese kätte ja mõlemad läksiwad ühes mäe otsa.



Minnes ütles Jisak isale: „Waata isa, siin on küll tuli ja puud, aga kus on tall põletamiseohwriks? Jsa wastas: „Küll Jumal enesele talle põletamise ohwriks waatab, mu poeg!“ Ja kui nad mäe otja oliwad saanud, ehitas Abraham sinna altari üles ja seadis puud altari peale ja jidus oma poja Jisaki finni ja pani puude otja. Siis jirutas Abraham käe wälja ja wõttis noa, et oma poega ära tappa. Aga Issanda ingel hüüdis tema wastu: „Abraham, Abraham! Ara pane kätt poissi külge ja ära tee temale midagi!“ Abraham tõstis silmad üles ja nägi et üks jäär oli tema selja taga sarwiist finni rägastikku jäänud; selle jäära ohwerdas tema põletamiseohwriks oma poja asemele. Aga siis ütles Jumal Abrahamile: „Et ja tõeste minu sõna oled kuulnud ja ei ole oma ainuist poegagi mulle keelanud, sellepärast tahan ma sind wäga õnnistada ja sinu jugu suureks teha, et neid niipalju peab saama, kui tähti taewas ja liiwa mere ääres. Ja sinu soo sees peawad kõik maailma rahwas õnnistatud jaama“. Siis läks Abraham jälle koju tagasi.

Jisak oli wäga mees ja Jumal oli temaga. Tal oli kaks poega, Gesaw ja Jaakob. Ja Gesaw sai Jaakobi peale wäga wihaseks, sest et see isa õnnistuse tema käest enesele oli petnud, ja ähwardas teda ära tappa. Aga Jaakob põgenes oma wenna eest ära sinna maale, kust tema wanaisa Abraham wälja oli läinud. Teel nägi ta ühel ööl und: Redel seisis maa peal ja tema ots ulatas taewasse ja Jumala inglid oliwad üles minemas ja alla tulemas. Ja Jumal seisis üleweel ja ütles Jaakobile: „Mina olen su isa Abrahami ja Jisaki Jumal. Selle maa, kus peal sa magad, tahan ma sulle ja sinu sugule anda. Ja waata, mina olen sinuga ja tahan sind hoida kõigis paigus!“ Ja Jumal oli Jaakobiga ja hoidis ja õnnistas teda wõeral maal, nii et ta wäga rikkaks sai, ja wiis ta jälle tagasi Raananimaale ja pani talle uue nime Jisrael.

### Joosep ja tema wennad.

Jaakobil oli kaksteistkümmend poega. Ühte nende seast, nimega Joosep, armastas isa kõige rohkem, ja tegi temale kirju kuu. Kui wennad jeda nägivad, saiwad nad kadedaks ja ei rääkinud temaga enam ühtegi head sõna. Pealegi nägi Joosep

und ja kõneles seda oma wendadele: „Meie olime wäljal wiikufid jidumas ja minu wiht tõusis püsti ja teie wihud kumardasiwad minu wihi ette“. Siis ütlesiwad wennad: „Kas fina tahad meie üle kuningaks saada?“ Teine lord nägi Zoosep jälle und ja jutustas: „Päike ja kuu ja üksteistklümmend tähte tuliwad ja kumardasiwad minu ette“. Kui ta seda oma isale ja wendadele kõneles, pahandas isa ja ütles: „Kas mina ja su ema ja su wennad peame tulema ja find kumardama?“ Ja wennad oliwad Zoosepi peale weel kadendamad kui enne; isa aga pidas neid sõnu meeles.

Uhel päewal oliwad wennad Siikemis karja hoidmas. Siis ütles Jaakob Zoosepile. „Mine ja waata kuidas sinu wendade käsi käib ja kas karjaga hea lugu!“ Ja Zoosep läks. Kui wennad teda kaugele nägiwad, ütlesiwad nad: „Waadake, sealt tuleb see unenägi! Tapame tema ära ja wiiskame auku ja ütleme siis, et üks kuri elajas tema ära on söönud! Siis näeme, mis tema unenägudest saab“. Kui wanem wend Ruuben seda kuulis, tahtis ta Zoosepit nende käest ärapeasta ja ütles: „Arge walage werd, waid wiikate teda ühte hauda, mis siin kõrbes on!“ Ta ütles seda sellepärast, et teda ärapeasta ja isa juurde tagasi wiia tahtis. Kui nüüd Zoosep wendade juurde tuli, tõmbasiwad nad tema kirju kuue seljast ära ja wiiskasiwad ta auku, kus sees wett ei olnud, ja istusiwad ise maha sööma.

Waheajal läks aga woor kaupmehi neist mööda, oma kaupa Egiptusemaale wiima. Siis ütles üks wend, Juuda nimi, teiste wastu: „Mis kaju meil sellest on, kui oma wenna ära tapame? Tulge, müüme Zoosepi ära!“ Siis tõmbasiwad nad Zoosepi hauast wälja ja müüsiwad kahelümne hõbetüki eest ära. Pärast tapsiwad nad sikutalle ära, kastiwad Zoosepi kirju kuue selle were sisse, saatsiwad isa kätte ja lastsiwad talle ütelda: „Selle kuue oleme meie leidnud; waata kas ta on sinu poja kuub?“ Jaakob tundis kuue ära ja hüüdis: „See on minu poja kuub, üks kuri elajas on teda ära söönud“. Ja Jaakob leinas ja nuttis kaua aega oma poega taga.

### **Zoosep Potiwari juures.**

Kaupmehed wiisiwad Zoosepi Egiptusemaale ühes ja müüsiwad ta seal Potiwarile ära. See oli aga kuninga Warao



ülem-teener. Aga Zumal oli Joosepiga, ja kõi, mis Joosep ette wõttis, läks tal korda. Seda nägi Potiwar ja pani teda oma maja ülewaatajaks. Joosep oli aga ilusa näoga, ja see sündis, et Potiwari naene Joosepit kurja poole ehitada tahtis. Joosep aga pani temale wastu ja ütles: „Kuidas peaksin ma nii suurt kurja tegema ja Zumala wastu patustama!“ Siis sai naene tema peale wihaseks ja waletas tema peale Potiwarile. See sai väga wihaseks ja laskis Joosepi wangitorni heita, kus kuninga wangid kinni oliwad.

Ka wangitornis oli Zumal Joosepiga ja tegi, et ta armas oli wangihoone ülema meelest, nii et see kõi wangid Joosepi ülewaatamise alla andis. Ühel hommikul leidis Joosep kaks wangi koguni mures olema, need oliwad kuninga keldriteenrite ülewaataja ja pagarite ülewaataja. Joosep küsis nende käest: „Miks teie täna nii mures olete?“ Wangid ütlesiwad: „Meie oleme und näinud ja keegi ei osta meile seda ära seletada!“ Joosep ütles: „Seletused on Zumala käes. Aga jutustage mulle oma unenägu!“ Siis jutustas keldriteenrite ülewaataja: „Ma nägin unes: Wiinapuu oli mu ees, fellel oli kolm oksa need pakatajiwad, õitsejiwad ja marjad saiwad walmis. Siis oli kuninga karikas mu käes, ma pigistasin marjad karika sisse ja andsin kuningale kätte“. Siis kostis Joosep: „Kolm oksa on kolm päewa, siis paneb kuningas sind jälle ameti peale. Aga pea ta mind meeles, kui su käsi häste käib!“ Kui pagarite ülewaataja seda seletust kuulis, jutustas ka tema oma unenägu: „Kolm punutud korwi oliwad mu pea peal ja kõige pealmises korwis oli kõiõugu pagari rooga ja linnud sõiwad seda korwist mu pea pealt“. Siis wastas Joosep: „Kolm korwi on kolm päewa, siis poob kuningas su puu külge ja linnud sööwad su liha sinu pealt ära“. Kolmandal päewal oli kuningas sündimispäew. Siis tõstis kuningas keldriteenrite ülewataja jälle oma ameti peale tagasi, aga pagarite ülewaataja laskis ta üles puua ja linnud sõiwad tema liha luude pealt ära. Aga keldriteenrite ülewaataja ei pidanud Joosepit meeles ja nii jäi Joosep weel wangi.

### Joosepi ülendamine.

Kahe aasta pärast nägi kuningas Warao und: Tema seisis Niili jõe ääres ja nägi wee sees seitse ilusat, lihawat

lehma wälja tulema ja selle järele seitse inetut ja kõhna lehma, need söiwad lihawad lehmad ära. Siis ärkas kuningas üles. Kuid ta jäi jälle magama ja nägi teist korda und, et seitse jämedat ja ilusat wiljapead ühest kõrrest wälja kaswasiwad; sellejärele nägi ta seitse kõhna, ärakörbenud wiljapead sellest samast kõrrest wäljakaswama; ja kõhnad wiljapead neelasiwad jämedad pead ära, aga ei läinud ometi mitte paksemaks. Kui



Joosep seletab Warao unenäod ära.

kuningas hommikul üles ärkas oli ta väga mures, ja laskis kõil targad terwelt Egiptusemaal kokku kutsuda. Kuid ükski nendest ei mõistnud tema unenäguisid ära seletada. Siis ütles keldriteenrite ülewaataja kuningale: „Täna tuletan ma oma pattu meelde. Kui kuningas mind ja pagarite ülewaatajat wangitorni laskis heita, siis oli seal üks Hebraea noormees, jee



jeletas meie meie unenäod ära, ja nagu ta jeletas, nii see ka sündis." Siis laskis Warao Zoosepi enese juurde kutsuda. Zoosep aga laskis enesele teised riided selga panna ja läks siis Warao juurde jisse.

Siis ütles Warao Zoosepile: "Mina olen und näinud, aga keegi ei mõista mulle seda ära seletada." Zoosep vastas: "See ei ole mitte minu võimuses, kuid Jumal saab Waraole ainult head ettekuulutama."

Kui Warao omad unenäod ära kõnelema oli, ütles Zoosep: "Mõlemad unenäod tähendavad ühte ja sedasama asja. Jumal annab Waraole oma nõu teada. Seitse lihawat lehma ja seitse täis wiljapead tähendavad seitset wiljarikast aastat. Ja kõhnad lehmad ja tühjad wiljapead tähendavad seitset ikalduse aastat, siis tarwitatakse kõik see ära, mis külluse aastatel on saadud, ja tuleb suur nälg üle Egiptuse maa. Et Warao seda und näinud, jee tähendab, et Jumal seda tõeste ja pea saab tegema." Edasi kõneles Zoosep: "Küüd pangu kuningas üks mõistlik ja tark mees Egiptuse maa üle, et ta wilja rikastel aastatel kokku koguks ja nälja aastate jaoks tagavaraks paneks, et rahvas mite nälga ei sureks."

See kõne oli Warao meelepärast ja ta ütles: "Et Jumal sulle seda teada on annud, siis ei ole ükski nii tark ja mõistlik kui sina. Sa pead üle kõige minu maa olema ja rahvas peab sinu sõna kuulma". Ja Warao võttis oma sõrme sõrme ja pani selle Zoosepi sõrme; ta laskis ta temale walgest siidist riided selga panna, ja kuld kee kaela. Siis laskis ta teda oma tõllas sõita ja tema ees hüüda: "See on maa isa!"

Zoosep oli 30 aastat wana, kui ta Egiptusemaa üle walitsema pandi. Kui nüüd seitse wiljaaastat tuliwad, kogus Zoosep arwamata palju mõõtuju wilja kokku, nii et ta seda enam lugeda ei jõudnud. Selle peale tuliwad seitse näljaaastat kätte, ja kõigis teistes maades tuli pundus kätte, aga Egiptuses oli wilja leida. Siis awas Zoosep omad wiljaaidad, ja kõikidelt maadelt tuliwad rahvas tema juurde wilja ostma.

### **Zoosepi wennad tulewad Egiptusesse.**

Ka Raananiamaal oli nälg. Siis ütles Jakob oma poegadele: "Minge Egiptusesse ja ostke wilja, et meie nälga ei sure!" Siis läksiwad Zoosepi wennad teele, aga kõige noore-

mat wenda, Benjamini, ei lastnud isa Jakob mitte ühes minna, sest ta ütles, et temale wõiks midagi õnnetust juhtuda.

Zoosep aga oli isand terve Egiptuse maa üle ig müüis wilja. Kui nüüd wennad Zoosepi juurde tuliwad, langesiwad nad tema ette põlvili. Nad ei tunnawad Zoosepit ära, see aga tundis neid küll. Kuid tema tegi ennast wõeraks ja kõneles nendega waljul toonil ja ütles: „Kust teie pärit olete?“ Wennad ütlesiwad: „Kaananiamaalt“. Ja Zoosepile tuliwad unenäod meelde, mis ta nendest näinud, ja ta ütles: „Teie olete salajad maakuulajad, ja olete tulnud waatama, kust poolt kõige hõlpsam on Egiptusemaa kallale tungida“. Nemad kosts iwad: „Ei mitte, mu isand, sinu sulased on tulnud toitu ostma; meie ei ole iialgi salakuulajad olnud. Meid on kaks teistkümmend wenda, noorem on praegu isa juures, ühte ei ole enam ja meie kümme oleme siin“. Zoosep aga ütles: „Teie olete siiski salakuulajad ja enne ei lasse ma teid minema, kui teie noorem wend ka minu juurde tuleb. Üks teie seast wõib koju minna ja teda siia tuua. Siis näen ma, kas teie õigust olete kõneleud“. Ja ta pidas neid kõiki 3 päewa kinni. Kolmandal päewal ütles Zoosep neile: „Ma kardan Jumalat. Sellepärast, kui teie õiglased olete ja elada tahate, siis jäägu üks teie hulgast siia. Teie teised aga minge ja tooge oma noorem wend ka siia, siis usun ma teie sõnu!“ Siis kõnelesiwad wennad isekeskis: „See kõit sünnib meile wenna Zoosepi pärast; sest meie nägime tema hirmu, kui ta meid palus, aga meie ei kuulnud tema palwet. Sellepärast tuleb see õnnetus meie peale.“ Nad ei teadnud aga mitte, et Zoosep nende sõnu mõistis, sest ta kõneles nendega tõlgu läbi. Ja Zoosep pööras ennast nende poolt ära ja nuttis. Kui ta jälle ümber pööras, wõttis ta Simeoni nende keskelt ja kõitis nende silme ees kinni.

Sellepeale andis ta käsku, wendade kottisid wiljaga täita ja igale ka tema raha kotti suhu panda. Peale selle lastis ta neile weel toitu tee peale ühes anda. Kui wennad isa juurde tagasi tuliwad, ja kottidest wilja wälja puistasiwad, leidis iga üks oma raha kottis olema. Selle üle ehmatasiwad kõit wäga ära. Kui nad siis oma isale kõif ära oliwad jutustanud, mis nendega Egiptuses ja teel juhtunud, ütles Jakob: „Teie rõõwite minult kõif minu lapsed! Zoosepit ei ole enam, Simeoni ei ole enam, ja nüüd tahate minult ka Benjamini ära



wõtta. Benjamini ei lase ma mitte ühes minna! Kui temale midagi õnnetust juhtuks, jaaksite minu hallid juuksed murega hauda wiima."

### Joosep hoolitseb omaste eest.

Nälg kestis aga Kaananiamaal edasi, ja kui lõik wili ära oli sööbunud, mis wennad Joosepilt saanud, ütles Jaakob oma poegadele: "Minge jälle Egiptusesse ja ostke meile toitu!" Seal ütles Juuda: "Muidu ei anta meile ühte teragi, kui Benjamin meie kaasas ei ole. Mina tahan tema eest käemees olla, et ta Egiptusest jälle tagasi tuleb." Siis lastis Jaakob oma noorema poja ühes minna.

Kui nad Joosepi ette jõudsiwad, kumardasiwad nad maani ja andsiwad talle meelehead. Aga Joosep teretas neid lahkestest ja küsis: "Kas teie wana isa käsi häste käib?" Nemad ütlesiwad: "Sinu sulase, meie isa, käsi käib häste!" Siis küsis Joosep Benjamini nähes: "Kas see on teie noorem wend?" Ja Benjaminile ütles ta: "Zumal olgu sulle armuline mu poeg!" Siis ruttas ta oma lambrisse ja nuttis seal. Siis tõi Joosep Simeoni nende juurde ja pani nad wanaduse järele lauda istuma; nemad aga paniwad seda väga imeks, kust ta teadis, kui wana keegi oli.

Pärast söömist käskis Joosep oma majawalitsejat: "Täida nende meeste kotid wiljaga ja pane noorema kotti minu hõbekarikas!"

Kui nad teisel hommikul oliwad teele läinud, ajas majawalitseja neile järele ja ütles: "Miks tasute teie head kurjaga ja olete minu isanda hõbekarika ära warastanud?" Nemad wastasiwad: "Kelle juurest karikas leitakse, see peab surema ja meie lõik tahame siis sinu isanda sulasteks jääda." Majapidaja otsis kõikide kotid läbi ja karikas leiti Benjamini kotist. Wennad käristsasiwad omad riided lõhki ja läksiwad linna tagasi. Ja Joosep ütles: "See mees, kelle juurest karikas leiti, peab minu sulaseks jääma, teie teised wõite rahuga koju oma isa juurde minna!" Siis astus Juuda tema ette ja ütles: "Mu isand, lase oma sulasel üks sõna kõneleda ja ära wihasta tema üle. Meie isa hing armastab väga seda poisikest. Kui meie ilma poisita koju läheme, siis jaakime oma isa hallid juuksed murega hauda jaatma. Mina olen tema eest

käemeheks heitnud, sellepärast jäta mind jüa oma sulafeks ja lafe temal wendadega ühes minna!"

Siis ei jõudnud Zoosep ennaft enam pidada. Ta hakkas juure healega nutma ja ütles: „Mina olen Zoosep, teie wend keda teie ära müüjite! Kas minu isa alles elab?“ Wennad ehmatasiwad nii ära, et nad sõnagi suust ei saanud. Zoosep aga ütles oma wendadele: „Tulge minu juurde, mina olen Zoosep! Ja ärge karte mitte, et ma teie üle pahane olen, sest Jumal on mind teie eele jüa saatnud, et teie elama wõik-  
üte jääda. Sest weel on wiis nälja aastat ees, kus lõdust ei saa olema. Kutake nüüd minu isa juurde ja ütelge temale: „Seda lafeb julle Zoosep, sinu poeg ütelda: „Jumal on mind kõige Egiptusemaa üle pannud, tule minu juurde, ma tahan sinu eest hoolitseda!“

Kui wennad jälle isa Jaakobi juurde tuliwad, ütlesiwad nad: „Zoosep elab weel ja on isand terve Egiptusemaa üle.“ Jüa ei uskunud neid aga mitte. Kui ta aga wantrid ja kinkituffi nägi, mis Zoosep talle saatnud, jai tema waim elawaks ja ta ütles: „Ma tahan minna ja oma poega Zoosepit näha, enne kui ma juren.“ Ja Jaakob läks Egiptusesse kõigega, mis tal oli. Ja Jaakob saatis Juuda enese eele Zoosepi juurde. Siis lastis Zoosep hobused wantri ette panda ja sõitis oma isale wastu. Ja kui ta oma isat nägi, langes ta tema kaela ümber ja nuttis kaua. Jaakob aga ütles: „Ma tahan nüüd heameelega surra, kui ma sinu nagu näinud olen, et ja weel elad.“

Zoosep lastis oma isa ja wendajü kõige wiljarikkamas kohas, Roosenimaal, elada. Jaakob elas Egiptuses weel 17 aastat. Kui ta oma surma liginema tundis, pidi Zoosep temale töötama, et ta teda tema isade matusekohhta maha matak. Ja Zoosep ütles: „Ma teen, nagu ja ütled.“ Ja töötas seda isale wandega.

Siis õnnistas Jaakob oma poegi ja Zoosepi kaht poega Manasset ja Ehwraimi, igat ühte iseäralise õnnistusega. Ja Juuda wastu ütles ta: „Juuda, jüa oled see! Sind jaa-  
wad jüu wennad kiitma. Juuda on noor lõwi. Walitsusekepp ei saa Juudast mitte lahkuma, seni kui see ärapestja tuleb, kelle poole kõik rahwad saawad hoidma.“ Kui Jaakob oma poegi oli õnnistanud, juri ta. Siis langes Zoosep oma isa palge peale ja nuttis ja andis temale suud. Sellepeale kästis



Zoosep teenritel oma isa furnuteha salwidega võida. See kestis 40 päeva. Sellejärel leinasiwad egiptlased teda 70 päeva. Siis läks Zoosep Raananiamaale teele, oma isat matma. Ja Jaakobi pojad matijwad teda ühte koopasse.

### Moojes.

Zisraeli lapsed kaswasiwad Egiptuses suureks rahwaks, keda egiptlased „hebreallasteks“ nimetasiwad. Pärast Zoosepi



Barao tütar leiab Moosese.

furma sai uus kuningas walitsema, see ei teadnud Zoosepist midagi ja ütles oma rahwale: „Waatke, Zisraeli rahwast on rohkem kui meid, püüdkem neid kawalussega wähendada, et neid mitte liig palju ei saaks! Sest kui sõda tuleb, wõiksiwad nad meie waenlase poole hoida ja meie wastu wõidelda.“ Siis

pani ta sundijad rahwa üle, kes neid raske tööga koormasiwad. Aga mida enam nad rahwast rõhufiwad, seda suuremaks kaswas nende hull. Siis kästis Warao kõiit poeglapsed, mis Iisraeli rahwal: sünniwad, wette wisata.

Sel ajal sündis ühele Leewi foost naesele poeg, ja ta warjas teda kolm kuud. Kui ta teda enam kauem enese juures warjata ei wõinud, tegi ta pilliroost lastilise jölle kõrkjate sisse. Ja waata! Warao tütar tuli jõe äärde ennast pesema. Kui tema neitsid lastilist kõrkjate sees nägiwad, lastis ta seda enese juurde tuua. Kui lastile lahti tehti, nägi ta lapsukest, ja waata, poisike nuttis. Siis ütles kuninga tütar: "See on üks Hebreu rahwa lastest. Ja temal oli lapsukesest häle meel ja ta wõttis teda omale pojaks ja pani temale nimeks Mooses, sest ta ütles: "Ma olen ta weest wälja tõmmanud!" Ja Mooset õpetati kõigis Egiptuse rahwa tarkuses ja ta sai wägewaks sõnas ja teos.

Kui Mooses oli juureks saanud, mõtles ta: "Ma tahan wälja minna ja oma rahwa orjapõlwest ära peasta!" Rahwa juurde minnes nägi ta, et üks Egiptuse mees Iisraeli meest pekis: Mooses lõi Egiptuse mehe furnuks ja mattis ta liiwa sisse. Teisel päewal nägi ta, et üks Iisraeli meest taplesiwad. Mooses astus ligi ja ütles sellele, kes oma ligimehele liiga tegi: "Miks ja oma ligimest pekjad?" Mees kostis: "Kes on sind kohtumõistjaks meie üle pannud? Kas tahad mind ta ära tappa, nagu sa Egiptuse mehe ära tappid?" Siis kostis Mooses ja ütles: "Kuidas see kuuldawale on tulnud?" Kui Warao teada oli saanud, mis Mooses teinud, tahtis ta teda ära surmata lasta. Kuid Mooses põgenes Midianimaale ühe preestri juurde. Ta jäi sinna elama ja preester andis talle oma tütre Zipora naeseks.

Ühel päewal oli Mooses kõrbes preestri lambaid hoidmas ja tuli Hoorebi mäe juurde. Seal nägi ta et üks põesjas põles ja süski ära ei põlenud. Kui ta lähemale tuli, hüüdis Jumal teda põesja seest ja ütles: "Mooses, Mooses! Ära tule siia ligi, wõta kingad jalast ära, sest see paik, kus peal sa seisad, on püha maa. Mina olen Jehowa, Abrahami, Iisaki ja Jaakobi Jumal". Mooses kattis oma silmad kinni, sest ta kartis Jumala palele waadata. Jumal ütles weel: "Ma olen oma rahwa wiletsust näinud ja olen tulnud neid peastma ja Kaananimaale wiima,



mis piima ja mett joofeb. Tule nüüd, ma tahan jind Warao juurde läkitada, et sa Jisraeli Egiptusest wälja wiid!"

Mooses läks oma wenna Aroniga Warao juurde ja ütles: „Nii ütleb Jehowa, Jisraeli Jumal: „Lase mu rahwas ära minna, et nad mulle püha peawad kõrbes!“ Aga Warao wastas: „Kes on Jehowa, et mina tema sõna pean kuulma? Mina ei lase Jisraeli rahwast mitte ära minna!“ Aga Jumal saatis ülsteise järele kümme nuhtlust Egiptusemaa peale, kuni Warao käsu andis: „Minge minu rahwa seast ära kõige oma pere ja rahwaga!“ Aga kui Waaraole üteldi, et Jisraeli rahwas ära on läinud, kahetse ta, et neid minna oli lubanud ja ütles: „Mispärast lastime Jisraeli rahwal ära minna?“ Ja Warao wöttis oma sõjamehed ja 600 kõige paremat sõjawantrit. Nendega ajas ta Jisraeli rahwale järele ja sai neid Punase mere ääres kätte.

Kui Waarao lähemale tuli, kartsiwad Jisraeli lapsed wäga, karjusiwad Issanda poole ja ütlesiwad Moosesse wastu: „Kas ei olnud Egiptuses haudasi küllalt, et sa meid süüa surema töid?“ Mooses aga ütles rahwale: „Arge kartge midagi, waid oodake, mis imet Issand tänä teie peastmiseks tegema saab! Seal ütles Jumal Moosesele: „Siruta oma käsi mere poole ja löö krepiga!“ Ja kohe lahkus meri kahets, wesi oli nagu müür kahel pool, ja keskul oli kuiw tee. Seda teed mööda läks Jisraeli rahwas kuiwalt kest merest läbi. Aga Issand kivistas egiptlaste südamed ära, et nad neile kõige hobuste, wantrite ja ratsjanikkudega kest merd järele ajasiwad. Kui Egiptuse sõjawäed kestet merd saiwad, tõusis nende ridades hirm ja ehmatatus. Nad ütlesiwad: „Pöörame ümber ja põgeneme, sest Issand ise wöttleb Jisraeli eest!“ Aga Issand ütles Moosesele: „Siruta oma käsi wälja mere poole!“ Siis jirutas Mooses oma käe wälja, ja mere wesi langes suure kohnaga kokku ja mattis Waarao sõjawantrid, hobused ja mehed oma alla, nii et nendest ühtegi üle ei jäänud. Nii peastis Issand Jisraeli lapsi egiptlaste käest ära. Ja rahwas kartis Jehowat ja uskus teda ja tema sulast Moosest.

Siis laulsiwad Mooses ja Jisraeli lapsed Jumalale kiituse-laulu.

### **Jumal annab kümme kätst.**

Kolmandal kuul pärast Egiptusest wälja minemist jõudsiwad Jisraeli lapsed Siinai kõrbesse ja löiwad sinna wastu Jumala

mäge leeri üles. Siis ütles Issand Moosesele: Mii pead ja Issraeli lastele üttelema: Kui teie minu sõna kuulete ja minu lepingut peate, siis peate minu omandus olema kõikide rahwaste seas". Ja rahwas ütles Moosesele: „Kõik mis Issand meile ütleb, tahame teha“.

Ja Jumal ütles Moosesele: „Meine rahwa juurde ja pühitse neid täna ja homme, et nad oma riideid pesewad ja kolmandaks päewaks walmis on, ja tee ka aed mäe ümber; sest kes mäe külge puutub, peab surma surema“.

Kui kolmas päew kätte jõudis, siis suitses mägi ja wärises ja löi wälku ja paks pilw oli mäe kohal ja langet pafuna healt oli kuulda. Siis ehmatas rahwas ära, kes leeris oliwad. Mooses aga wiis rahwa mäe juurde. Siinai mägi aga wärises wäga, sest et Issand mäe peale maha tuli tule sees.

Ja Jumal ütles kõiki neid sõnu:

I. Mina olen Issand, sinu Jumal; Sinul ei pea teisi jumalaid olema minu kõrwas.

II. Sina ei pea Issanda oma Jumala nime mitte ilma asjata suhu wõtma; sest Issand ei jätta seda mitte nuhtlemata, kes tema nime kurjaste pruugib.

III. Sina pead pühapäewa pühitsema.

IV. Sina peab oma isa ja oma ema austama, et sinu käsi hästi käib ja sina kaua elad maa peal.

V. Sina ei pea mitte tapma.

VI. Sina ei pea mitte abielu rikkuma.

VII. Sina ei pea mitte warastama.

VIII. Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimehe wastu.

IX. Sina ei pea mitte himustama oma ligimehe koda.

X. Sina ei pea mitte himustama oma ligimehe naest, sulast, ümardajat, weisid ega muud, mis tema päralt on.

Ja kõik rahwas kuulis müristamist ja nägi wälku ja mägi suitses. Siis põgenesiwad kõik ja ütlesiwad Moosesele: „Kõnele sina meiega, meie kuuleme sõna, ja ära lase Jumalal meiega kõneleda, sest meie sureme muidu ära“. Ja Issand ütles Moosesele: „Tule üles mäe peale, et ma sulle teadused annan, mis ja õpetama pead“. Ja Issand andis Moosesele kats kivilauda, nende peale oliwad Jumala käjud kirjutatud.

Melikümmend aastat rändasiwad ja elasiwad Issraeli lapsed



kõrbes ja kõigel sellel ajal andis Jumal neile taewast mannat süüa. See oli iga hommiku nagu laste maas ja Iisraeli lapsed korjasivad seda kõige päewa jaoks. Kui neil juua tarwis oli, siis lõi Mooses lepiga wastu kaljut ja ivesi jooksis sellest välja. Siiski nurises rahwas sagedaste Jumala wastu ja Jumal pidi neid mitu korda raskestes karistama. Kui nad kord jälle nurisesivad, ütles Jumal: „Ükski nendest, kes Egiptuse maalt välja tulnud, ei pea Kanaanimaad näha saama, peale Jofua ja Raalebi, kes mitte ei ole nurisemud ja lapsed alla kahetümne aasta!“ Ra Mooses ja Aaron suriwad kõrbes ära. Aga Jofua teda Mooses oma järeltulijaks oli seadnud, wiis rahwa wiimaks Kanaanimaale, ja Jumal andis neile selle maa pärisosaks kätte, mis ta Abrahamile oli töotanud.

Kui Jofua wanaks sai, jagas ta maa 12 osaks ära ja andis igale suguharule tema osa liiju läbi kätte. Siis kutsus ta kõik suguharud Siikemisje kottu, ja maanitses neid, et nad Issandale truuks pidiwad jääma. Ta ütles: „Mina ja minu pere tahame Issandat teenida!“ Ja kõik rahwas wastas: „Meie tahame Issandat oma Jumalat teenida ja tema sõna kuulda“.

### **Daawet ja Koljat.**

Iisraeli rahwas oli juba mitu sada aastat Kanaanimaal elanud, siis walitses nende üle nende oma sugust kuningas, nimega Saul. Seal tuli Iisraeli ja Bilisti rahwa wahel sõda. Saul kogus oma sõjamehed kottu ja läks neile wastu. Bilistlased seiwad ühe mäe peal ja Saul oli oma meestega nende wastu teise mäe peal, ja org oli nende wahel. Siis astus wilistide leerist üks juur mees välja, nimega Koljat. Sellel oli raud kübar peas ja raudsed joonusriided seljas, ja oma õla peal kandis ta raud kilpi ja käes suurt piiki. Tema teotas Iisraeli rahwast ja ütles: „Walige oma seast mees välja, kes minuga wõitlema tuleb! Lõõb tema mind maha, siis on wilistid teie julased; lõõn aga mina teda maha, siis peate teie wilistlasi teenima“.

Kui Saul ja kogu Iisrael neid sõnu kuulis, hakkasivad nad väga kartma. Saul töotas seda väga rikkaks teha ja oma tütre naeseks anda, kes hiiglasega wõitlema lähets, aga ükski ei julgenud seda teha.

Seltorral ali aga üks karjapoisike, nimega Daawet, Sauli leeris, sest ta oli tulnud oma wanemaid wendaji waatama. Kui Daawet Sauli sõnu kuulis, ütles ta: „Mina lähen wiliistlasega wõitlema“. Kui seda Saulile teada anti, lastis ta Daaweti oma juurde kutsuda ja ütles temale: „Sina ei wõi mitte minna, sest sa oled alles poisikene ja teine on tugew sõjamees“. Daawet aga ütles Saulile: „Kui ma oma isa lambaid hoidsin, lõin



Daawet ja Koljat.

ma ühe lõwi ja karu maha. Minu Jumal, kes mind lõwi ja karu käest ära on peastnud, saab mind ka sellest wiliistlastest peastma“. Siis ütles Saul: „Mine siis, Jumal olgu sinuga“.

Ja Saul pani omad raudriided Daawetile selga, mõega wõõle ja raudkübara päha. Aga Daawet ütles: „Ma ei wõi nendega käia, sest ma ei ole seda harjunud“. Ja Daawet pani



kõik jälle seljast ära, wõttis oma karjase kēpi ja otsis wiis fīledat kiwi jōest, wõttis lingu kätte ja läks Kōljatile wastu.

Kui suur mees Daaweti tulema nägi, pilkas ta ja ütles; „Kas ma siis koer olen, et sa kēpiga minu juurde tuled? Tule siia, ma tahan sinu liha lindudele taewa all ja metselajatele söögiks anda!“ Daawet aga wastas: „Sina tuled minu wastu mõõga ja odāga, mina aga tulen sinu juurde Issanda Seebaoti nimel, keda sa teotanud oled.“ Siis wõttis Daawet oma paunast kiwi ja wiskas linguga Wilisti mehele otša ette, nii et see kōhe filmili maha kukkus. Daawet jooksis ligi, wõttis wilistlase mõõga ja raius sellega tema pea otsast ära.

Kui Wilisti rahwas nägi, et nende tugewam mees surunud oli, põgenesiwad nad ja Iisraeli mehed ajasiwad neid taga ja riisusiwad nende leerid. Saul aga tegi Daaweti wūrstiks ja andis talle oma tütre naeseks.

### Jeesuse Kristuse sündimine.

Rooma keiser Augustus andis käsu wälja, et kõik rahwas pidi üleskirjutatama. Siis läks igakuks oma linna, et ennast üleskirjutada lasta. Ka Joosēp Naatšaretist läks ühes oma kihlatud naese Mariaga Daawita linna Betlemma, sest et ta Daawita sugust oli. Kui nad Betlemmas oliwad, sündis Mariale esimene poeg, ta mähkis teda mähkimetesse ja pani sõime sisse; sest majas ei olnud mujal ruumi. Sealsamas lähedal oliwad aga karjased wälja peal, need hoidiswad öösel oma karja. Ja waata, Issanda ingel astus nende juurde ja Issanda hiilguis paistis nende ümber, ja nemad kartiswad wāga. Ingel aga ütles neile: „Arge kartke! Waata, mina kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõigele rahwale peab saama; sest teile on täna Snnistegija sündinud, kes on Issand, Kristus, Daawita linnas. Ja see olgu teile täheks: Teie leiate lapse mähkimesse mähitud sõimes magamas!“ Ja korraga oli ingli juures taewaliste hull, need kiitsiwad Jumalat ja ütlesiwad: „Anu olgu Jumalale kõrges, rahu maa peal, ja inimestest hea meel!“

Kui inglid nende juurest ära oliwad läinud taewasse, ütlesiwad karjased üksteise wastu: „Läheme nüüd Betlemma ja waatame seda asja, mis Issand meile on teada annud!“ Nad

läksiwad rutuga Betlemmasse ja leidsiwad Maria ja Zoosepi, ja lapsukesse sõimes magamast. Kui nemad teda oliwad näinud,



Jeesuse sündimine.

laotasiwad nad neid sõnu laiali, mis neile sellest lapsest oli üteldud. Ja kõik, kes seda lugu kuulsiwad, paniwad väga imeks. Kahelksa päewa pärast pandi lapsele Jeesus nimeks, nagu ingel enne oli ütelnud.

### Targad Hommikumaalt.

Kui Jeesus Betlemmas Juudamaal oli sündinud, siis tuliwad targad Hommikumaalt Jerusalemma ja ütleksiwad: „Kus on see hiljuti sündinud Juuda rahwa kuningas? Sest meie oleme tema tähte näinud Hommikumaal ja oleme tulnud teda kumardama“.



Kui kuningas Herodes seda kuulis, ehmatas ta väga ära ja kõit Jerusalemi temaga. Herodes kogus siis ülemad preeftrid ja kirjatundjad kokku ja küsis nende käest: „Kus peab Kristus sündima?“ Nemad kostsiwad: „Betlemmas Juuda maal, sest nõnda on prohvet Miika ettekuulutanud!“ Siis kutsus Herodes targad ja kuulas neilt öieti aega, mil see täht oli paistnud,



Targad kumardawad Jeesust.

juhatas neid Betlemma ja ütles: „Minge nüüd ja kuulake hoolega lapsukese järele, ja kui teie teda olete leidnud, siis ütlege mulle ka, et mina ka lähen ja teda kumardan.“

Targad läksiwad jälle teele. Ja waata, täht, mida nad Hommikumaal oliwad näinud, käis jälle nende ees, kuni ta selle maja kohale seisma jäi, kus lapsukene oli. Kui nad tähte nägiwad saiwad nad väga rõõmsaks. Nad läksiwad majasse sisse, leidsiwad lapse tema ema Mariaga, langesiwad nende ette maha ja kumar-

dašiwad neid. Siis kinkiwad nad lapsese kulda, wiirukit ja mirrit. Aga Jumal ütles tarkadele unes, et nad enam Herodese juurde tagasi ei pidanud minema. Sellepärast läksiwad nad teist teed jälle omale maale tagasi.

### Raheteistkümnne aastane Jeesus templis.

Jeesuse wanemad käiwiwad iga aasta Jerusalemmas paasapühil. Kui Jeesus 12 aastane oli, wõtsiwad nad tema ka Jerusalemma ühes. Kui pühad mööda oliwad, ja nemad kodu läksiwad, jäi Jeesus Jerusalemma, ja tema wanemad ei teadnud seda mitte. Nemad arwasiwad aga et ta nende reijisestfiliste juures on, ja tuliwad ühe päewateekonna ja otsiwiwad teda oma sugulaste ja tutwate juurest aga kui nad teda ei leidnud, läksiwad nad Jerusalemma tagasi ja otsiwiwad teda jealt.

Kolme päewa pärast leidsiwad nemad teda templist keset õpetajate ja kirjatundjate seas. Kõik, kes teda pealt kuulasiwad, imestasiwad tema mõistuse ja wastuste üle. Kui Joosep ja Maria teda nägiwad, ütles ema temale: „Poeg, mikspärast oled sa meile seda teinud? Sinu isa ja mina oleme sind waewaga otfinud!“ Jeesus wastas: „Mis see on, et teie mind olete otfinud? Eks teie ei teadnud, et ma selle sees pean olema, mis minu isa päralt on?“ Aga nemad ei mõistnud seda sõna mitte. Jeesus aga läks oma wanematega alla Naatsareti ja kuulis nende sõna.

### Jeesuse ristimine.

Kui Jeesus 30 aastat wanaks oli jaanud, tuli ta Naatsaretist Kaalileamaalt Jordani jõe äärde Ristija Johannese juurde et Johannes teda pidi ristima. Aga kui Jeesus oli ristitud, waata, siis tehti taewas tema üle lahti ja Johannes nägi Jumala Waimu kui tuikest taewast maha tulewat ja Jeesuse peale jääwat. Ja heal ütles taewast: „See on minu armas poeg, kellest minul hea meel on!“

Pärast ristimist walis Jeesus enesele kaksteiiskümmend meest, kes alati tema juures oliwad. Neid mehi nimetati



jüingriteks. Jüingrid käijiwad alati Jeesusega ühes kui Jeesus rahwast õpetas ja imetegufid tegi.

Kui Jeesus lord Jumalat palus, tuli üks tema jüingritest tema juurde ja ütles: „Issand õpeta meid Jumalat paluma.“ Jeesus ütles: „Kui teie Jumalat palute, siis paluge nõnda: „Meie Isa, kes sa oled taewas. Pühitsetud saagu sinu nimi. Sinu riik tulga. Sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda ka maa peal. Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew. Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele. Ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse. Waid peasta meid ära kurjast. Sest sinu päralt on riik ja wägi ja annu igaweste. Amen.“

### Jeesus teeb imetegufid.

Jeesus ja tema jüingrid oliwad Kaana linna pulma kutsitud. Jeesuse ema oli ka seal. Kui wiinast puudus tuli, ütles Jeesuse ema tema wastu: „Meil ei ole wiina.“ Jeesus wastas temale: „Minu tund ei ole weel tulnud!“ Maria aga ütles teenrile: „Mis tema teile ütleb, jeda tehke!“

Sinna oliwad kuus kivist weeriista pandud. Jeesus ütles teenritele: „Täitke need weeriistad weega.“ Ja nemad täitsiwad nad ääretaja. Siis ütles Jeesus: „Wõtke nüüd nende seest ja wiige pulmarahwa talitajale!“ Ja nemad wiisiwad. Kui pulmarahwa talitaja wett maitfes, oli see wiinaks saanud. Ta ei teadnud mitte, kust see oli, aga teenrid teadsiwad, kes wee oliwad toonud. Siis kutsus pulmarahwa talitaja peigmehe ja ütles: „Igamees annab esiti head wiina, ja kui nemad ju küll on saanud, siis lahjemat, aga sina oled head wiina senini hoidnud.“ See oli esimene imetegu, mis Jeesus tegi. Ta näitas oma au üles, ja tema jüingrid uskusiwad tema sisse.

Siis läks Jeesus Kapernaumi linna. Sõjawäe pealiku sulane, keda pealik armastas, oli haige suremas. Pealik tuli Jeesuse juurde ja ütles: „Issand, minu sulane on haige ja kannatab suurt valu.“ Jeesus ütles: „Ma tahan tulla ja teda terveks teha.“ Aga pealik kostis: „Issand, ma ei ole seda wäärt, et sa mu kotta tuled. Ütle ainult üks sõna, siis saab mu sulane terveks.“ Siis ütles Jeesus pealikule: „Sulle sün-

digu nõnda, kuidas ja oled uskunud." Ja tema sulane sai terveks jelsamal tunnil.

Peale selle läks Jeesus oma jüngritega Naini linna. Sealt tantsi furnu wälja, kes oma ema ainus poeg oli, ja ema oli lest. Suur hull linna rahwast käis leinarongi järele.

Kui Jeesus lese ema leinamist nägi, läks tema meel haledaks, ja ta ütles lesele: "Ära nuta!" Jeesus hakkas furnu puufärgist kinni ja ütles; "Noormees, ma ütlen sulle, tõuse üles!" Siis tõusis furnu istuma ja hakkas rääkima. Nõnda andis Jeesus ta tema emale tagasi.



Jeesus jõddab wiistuhat meest.

Ja nad kõik uskusiwad teda, kui nemad tema imetegusid oliwad näinud, mis ta haigete juures tegi. Kui õhtu kätte jõudis, ütlesiwad Jeesuse jüngrid: „Lase rahwas ära minna, et nad küladest ja alewitest endale leiba ostaksiwad, sest neil



pole midagi süüa." Jeesus ütles: "Andke teie neile süüa!"  
 Nemad wastasiwad: "Meil pole siin enam, kui wiis odra leiba  
 ja kaks kala. Aga mis sest saab nii suurele hulgale?"

Siis ütles Jeesus: "Laske rahwas maha istuda." Siis  
 istuwiwad enam kui 5000 meest. Jeesus wõttis need wiis leiba,  
 tänas, õnnistas, murdis ja andis nad oma jüngritele, ja jüngrid  
 andsiwad nad neile, kes maas istuwiwad. Need söiwad ja nende  
 kõhud saiwad täis. Siis ütles Jeesus oma jüngritele: "Koris-  
 tage ülejäänud palukejed kokku, et midagi hukka ei saa. Jüngrid  
 kogusiwad ja saiwad kokku 12 korwi täit palukefi (raajukefi).

### Jeesus õnnistab lapsukefi.

Kord küsiwiwad jüngrid Jeesuse käest: "Kes on suurem  
 taewariigis?" Jeesus kutsus ühe lapsukese enese juurde, pani



Jeesus õnnistab lapsukefi.

ta nende testele seisma ja ütles: „Dõeste, ma ütlen teile, kui teie mitte ümber ei pööra ja ei saa kui lapsukesed, siis ei saa teie mitte taewariiki. Kes iseennast alandab, nagu see lapsuke, see on suurem taewariigis.“ Teinekord tõiwad emad oma lapsukesi Jeesuse juure, et ta nende külge puutus. Aga jüngrid sõitlesiwad neid, kes neid tema juurde tõiwad. Kui Jeesus seda nägi, sai tema meel väga haigeks, ja ta ütles neile: „Keske lapsukesed minu juurde tulla ja ärge keelake neid mitte, sest niisuguste pärast on teewariik. Dõeste, mina ütlen teile, kes Jumala riiki vastu ei wõta kui lapsuke, see ei saa mitte sinna sisse.“ Ja tema wõttis lapsed oma sülle, pani omad käed nende peale ja õnnistas neid.

### Jeesus seab püha õhtusöömaaja.

Kui Jeesus oma jüngritega paasapähal laual istus, sai ta koguni kurwaks ja ütles: „Dõeste, mina ütlen teile, üks teie seast annab minu ära!“ Jüngrid waataiwad üksteise silma, saiwad kurwaks ja küüsiwad üksteise järele: „Issand, ega ometi mina see ei ole?“ Jeesus wastas Johannesele: „Kelle'e mina palukese sisse kastan ja annan, see ta on?“ Ja tema kastis palukese ja andis ta Juudas Iskariotile ja ütles: „Mis ja teed, seda tee usinaste!“ Ja Juudas läks sedamaid wälja; aga õõ oli käes.

Kui nad weel sõiwad, wõttis Jeesus leiwa, tänas, murdis seda ja andis oma jüngritele ja ütles: „Wõtke ja sööge, see on minu ihu, mis teie eest ära antakse; seda tehke minu mälestuseks! Seltsamal kombel wõttis tema ka karika pärast õhtu söömaaga, tänas ja andis oma jüngritele ja ütles: „Wõtke, jooge kõit sealt seest, feesinane karikas on uus seadus minu weres, mis teie ja paljude eest ära walatakse pattude andeks andmisets; seda tehke, nii mitu korda, kui teie seist joote, minu mälestuseks!“

### Jeesuse kannatamine ja surm.

Juuda rahwa ülemad preestrid ja rahwa wanemad wihiwiwad Jeesust ja tahtsiwad teda surma saata. Sellepärast wiisiwad nad Jeesuse juure kohtu ette. Ehk küll palju wale



tunnismehi ette tulivad, ei leidnud nemad surma süüdi. Siis ütles ülempreester Jeesuse vastu: „Mina wannutan sind elava Jumala juures, et sa meie ütled, kas sa oled Kristus, Jumala poeg?“ Jeesus kostis: „Jah, olen!“ Siis käristas ülempreester omad riided lõhki ja ütles: „Tema on Jumalat teotanud! Mis meie enam tunnistusi tarwis on? Mis teie arvate?“ Ja fuur kohus kohtis ühest fuust: „Tema on surma wäärt!“



Jeesus palub Ketsemane aias.

Siis sülitasiwad kohtu sulased Jeesuse filmi, löiwad teda keppe-  
dega ja wiisiwad ta Nooma maawalitseja Pontsiuse Pilatuse ette.

Kui Jeesus maawalitseja ette toodi, küsis maawalitseja  
Juuda rahwalt: „Mis kaebust teie selle inimese vastu tõstate?“  
Nemad wastasiwad: „Kui tema mitte süüdlane ei oleks, siis ei  
oleks meie teda mitte sinu kätte toonud!“ Siis ütles Pilatus  
neile: „Siis wõtke ja mõistke tema peale oma seaduse järele

kohtut!" Nemad ütlesiwad: "Meie ei tohi kedagi surma mõista". Siis hakkasiwad nad Jeesuse peale kaebama ja ütlesiwad: "Tema ajab rahwast mäsama, teelab keisrile maksu maksmast ja ütleb ennast Kristuse, ühe kuninga olemat". Pilatus läks kohtukotta, kutsus Jeesuse oma ette ja küsis: "Kas oled sina Juuda rahwa kuningas?" Jeesus kostis: "Minu kuningriik ei ole mitte sellest maailmast". Siis läks Pilatus wälja Juuda rahwa juurde ja ütles: "Mina ei leia sellest inimesest ühtegi süüdi. Sellepärast tahan ma teda karistada ja siis lahti lasta". Aga pealekaebajad kisendasiwad: "Löö risti!"

Nüüd lastis Pilatus Jeesust piitsadega peksta ja tahtis teda siis lahti lasta. Sõjamehed paniwad Jeesusele purpuri-mantli selga, punusiwad kibuwitsadest krooni ja paniwad selle tema päha. Siis andsiwad nad ta kätte kēpi, heitjiwad ta ette põlwili maha ja teotasiwad: "Tere, Juuda rahwa kuningas!" Wiimaks sülitasiwad nad ta peale ja löiwad talle kēpiga päha. Selle järele lastis Pilatus Jeesuse wälja rahwa ette wiia ja ütles: "Ennäe inimest! Mina ei leia temast mingit süüdi". Aga ülemad preestrid ja nende sulased kisendasiwad: "Löö risti! Kui sa jelle lahti lastad, siis ei ole sa mitte keisri sõber. Sest kes ise ennast kuningaks teeb, see on keisri wastane". Kui Pilatus neid sõnu kuulis, istus ta kohtujärje peale ja tegi otse, et Jeesust pidi risti löödama.

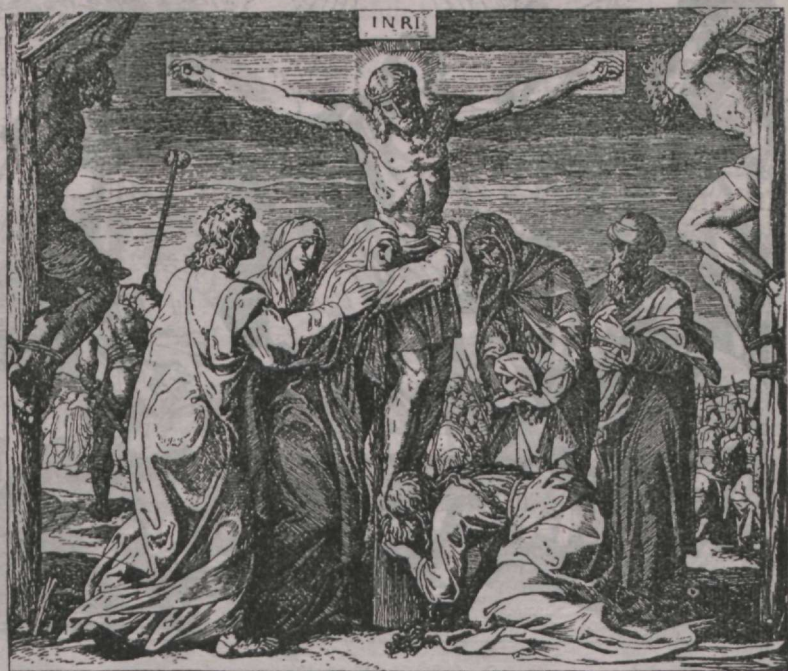
### Jeesuse surm.

Siis wõtjiwad sõjamehed Jeesuse ja wiisiwad tema Kolgata mäele, et teda seal pidi risti löödama. Jeesus ise kandis oma risti. Suur hulk rahwast käis nende järele, ja naesed nutsiwad ja kahetsejiwad teda. Jeesus aga pööras ennast nende poole ja ütles: "Arge nutke minu pärast, waid iseeneeste ja oma laste pärast".

Kui nad Kolgatale saiwad, siis löiwad sõjamehed Jeesuse käsi ja jalgu naeladega risti külge. Ja Jeesus ütles: "Jä, anna neile andeks, sest nemad ei tea, mis nad teewad!" See oli kolmas tund ehk meie aja järele kell 9 hommikul. Ühes Jeesusega löödi ka kaks kurjategijat risti, üks tema paremale, teine pahemale poole



Lõunepäeval tuli suur pimedus üle maa ja kestis kella kolmeni pärast lõunat. Siis kändas Jeesus suure healega ja ütles: „Minu Jumal, minu Jumal, mispärast oled sa mind maha jättnud! Selle peale ütles ta: „Mul on janu!“ Siis pistiswad sõjamehed käsna äädika sisse, paniwad selle kapi otsa ja jootiswad teda. Kui Jeesus äädikat oli wõtnud, ütles ta: „See on lõpetatud!“ Selle peale hüüdis ta weel kord walju healega ja ütles: „Iha, sinu kätte annan ma oma waimu!“ Kui ta seda oli üetlnud, nõrgutas tema pead ja suri.



Jeesus risti pael.

Sellesama päewa õhtul tuli waga mees, Joosep Arimaatia linnast, wõttis Jeesuse ihu risti pealt maha, wõidis kalli rohitudega, pani kalli, linase riide sisse ja wiis uute hauda, mis ta enesele oli aeda kalju sisse raiuda lastnud. Haua ukse ette weeretasiwad sõjamehed suure kivi ja jäiwad hana juurde wahiks.

## Jeesuse ülestõusmine.

Kui pühapäew mööda oli, waata, siis sündis wara hõmmikul suur maawärinemine. Isanda ingel tuli taewast maha ja weeretas kivi haua uste eest ära. Tema nägu oli kui wälk ja riided walged kui lumi. Hauahoidjad kartsiwad ja põgenesiwad ja mõned jäiwad otsegu furnuks. Siis tuliwad enne päikesse tõusu naesed, kes Jeesust armastasiwad, Jeesuse haua juurde, et tema



Jeesuse ülestõusmine.

ihu kalli rohtudega wõida. Teel kõnelsiwad nad isekeskis: „Kes weeretab meile kivi haua uste eest ära?“ Aga sinna jõudes nägiwad nad, et kivi juba ära weeretatud oli.

Raised läksiwad haua sisse ja nägiwad seal kahte meest hiilgawates riides. Need ütlesiwad: „Arge kartke! Teie otsite Jeesust Raatsaretijt, kes oli risti löödud. Tema ei ole mitte



fiin, waid ta on üles tõusnud. Winge ja ütelge seda tema jüngritele”.

Raefed läksiwad rutuste haua juurest ära kartuse ja suure rõemuga ja jooksiwad seda jüngritele kuulutama.

Siis läksiwad tema jüngrid Peetrus ja Johannes wälja ja jooksiwad haua juurde. Aga Johannes jooksis rutemine kui Peetrus ja sai enne haua juurde, waatas sisse ja nägi surnulinajid koos olema; tema ei läinud aga mitte sisse. Siis tuli ka Peetrus haua juurde ja läks sisse ja nägi surnulinajid maas olema; higirätik aga, mis Jeesuse pea ümber oli olnud, ei olnud mitte linade juures, waid wähe eemal ja koku mähitud. Siis läks ka Johannes sisse, nägi ja uskus seda. Sellepärast läksiwad nad ära.

### Jeesus läheb taewa.

Pärast ülestõusmist jäi Jeesus weel 40 päewa maa peale.



Jeesus läheb taewa.

Ta näitas ennast oma jüngeritele ja kõneles taewariigi asjust. Ühekorra olivad ühe Kaalilea mäe peal enam kui wiisfada meest koos, kui Jeesus nende juurde tuli. Seal ütles Jeesus: „Minule on antud kõik meelewald taewas ja maa peal. Sellepärast minge ja tehke jüngeriks kõik rahwad neid ristides Jsa ja Poja ja Püha Waimu nimel ja neid õpetades pidama kõik, mis mina teil olen käskinud. Kes usub ja keda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu, seda peab hukka mõistetama. Ja waata, mina olen igapäew teie juures maailma otsani!“

Peale selle kutsus Jeesus oma jüngrid Oolimäele. Seal rääkis Jeesus wiimast korda nendega ja käskis neid seni Jerusalemma jääda, kui Jsa töötus täide läheb. Siis tõstis Jeesus omad käed üles ja õnnistas oma jüngrid. Ja kui ta neid õnnistas, tõsteti teda nende nähes üles ja pilw wõttis teda üles nende silmade eest ära. Ja kui nad ühijilmil taewa poole waatasiwad, seisiswad kaks meest walges riides nende juures ja ütlesiwad: „Kaalilea mehed, mis teie seisate ja waatate üles taewa? See Jeesus, kes teilt on üles wõetud taewa, tuleb jälle wiimisel päewal selsamal kombel, kui teie teda olete näinud taewa minewat!“

### **Püha Waimu wälja walamine.**

Kümme päewa pärast taewaminemist, nelipühi esimesel päewal, olivad jüngrid Jerusalemmas ühel meelel koos. Siis sündis äkitselt kohisemine taewast otsegu kange tuul oleks puhunud ja täitis kõik koha, kus nemad istusiwad. Ja neile ilmusiwad lõhutud keeled otsegu tulest ja igaihe peale nende seast langes üks keel. Ja nemad saiwad kõik läis Püha Waimu ja hakkasiwad teisi keeli rääkima, nõnda kui Püha Waim neile andis rääkida.

Kui see heal sündis, siis tuli rahwahulk kokku ja apostel Peetrus pidas Püha Waimu wäes jutlust ja ütles: „Parandage meelt ja laske endid Jeesuse nime sisse ristida pattude andeks andmiseks, siis saate ka teie Püha Waimu andi!“ Siis saiwad kolmtuhad hinge usklikuks ja neid ristiti Jeesuse Kris-

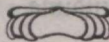


tuse nime Jisje. Aga Jssand pani igapäew sellele oma kogu-  
dusele neid juurde, et nemad Jeesuse Kristuse sisse uskusiwad  
ja neid tema nime peale ristiti.



Püha Waimu välja walamine.

Ristilogudus kaswas Püha Waimu wäes wäikest sine-  
piiwakesest suureks puuks, mille harud ja oksad üle terve maa-  
ilma ulatawad. Selle koguduse tunnistajaid loetakse üle 500  
miljoni ja iga päew tuleb neid Püha Waimu kutsumisel ja  
kogumisel weelgi juurde. Kuid siiski on weel palju tööd  
Jssanda wiinamiäl, sest paganaid loetakse üle 1000 miljoni,  
sellede keskel ristiusu misjonärid ennaft ärajalgawalt töötawad.



## V. Kiriku laulud.

### 1.

Omavalwiisil.

1. Ma tulen taewast ülevalt, Häid sõnumid toon teile  
sealt Meid toon ma teile rõõmuga Meid tahan mina kuuluta.

2. Üks laps on täna sündinud, Kes ammuft ajast töötud,  
See kaunis, ilus lapsuke, On teie rõõm ja kallid õnn.

3. See on see Issand Jeesus Krist, Kes tahab aita  
hädalist, See on see Snnistegija, Kes teid wõib patust lunasta.

4. Kõik õnne saate tema käest, Mis Jumal pakkund  
igawest, Et teie wõite meiega, nüüd taewas järjest elada.

5. Dh ole terve tulemaist, Wind patust mitte põlgamaist!  
Sa tuled hädaist ait' ma mind, Kes see eest küllalt kiidab sind?

6. Dh wõta, armas Jeesuke, Mu süda fängiks omale?  
Dh wõta temas hingata, Et mina sind ei unusta!

### 2.

Omavalwiisil.

1. Nu, kiitus olgu igawest Kolmainu Jumalale, Et  
tema suurest heldusest Meid awitanud jälle, Meist hea meel on  
Jumalal Suur rahupõlw on taewa all Kõik waen on otsa saanud.

2. Sind, Jsa, meie kiidame, Ja palume sult abi, Kes  
pead üles targaste Kõik oma sõna läbi: Su wägi, see on  
otsfata, Mis tahad, pead sündima, Sa oled kaunis, Issand.



3. Oh Jeesus Õnnistegija, Kes Isast tulid taewast, Meid tahtsid jina lepita, Ja peasta ära waewast, Ma palun kõigest südamest Sind, kallist waga tallekest, Oh anna meile armu!

4. Oh Püha Waim, ja abimees, Sa rõõmustaja taewast, Meid hoia kurja waimu eest: Et Jeesus peastis waewast Meid oma kalli surmaga, Seepärast seisab lõpmata See peal ka meie lootus.

## 3.

## Omal wiisil.

1. Oh Jeesus Kristus, tule ja Ja Waimu meile läkita, Kes armuga meid awitab, Ja tõe teele juhatab.

2. Tee lahti juud sind tänama, Sind kiitma südant walmista; Meil õiget usku anna ka, Su nime tundma õpeta.

3. Siis laulame kui inglid ka: Oh püha, püha oled ja! Ja palest paleste seal ka Sind näeme õndsas rõõmuga.

4. Au armisa taewa Isale, Au tema ainu Pojale! Au Pühal' Waimul' igawest, Ja tänu andkem kõigest wäest.

## 4.

## Omal wiisil.

1. Oh anna tuhat keelt ja mulle, Ja tuhat kordseks tee mu juu! Siis tuhat laulu laulan sulle, Mu Isand, ja ei teegi muud, Kui et ma kiites kuulutan, Mis kallist armu sinult saan.

2. Oh et mu keel ka sinna kostaks, Kust päike paistab hiilgades! Et tänades mu weri woolaks Mii kaua kui hing ihu sees, Wiiks kiitust wiimne were till, Dooks tänu iga filmapilk!

3. Oh murud, metsjad, rohukesed, Ja lilled lauldes liikuge, Oh puude ladwad, haljad lehed, Kõik kottu kiites kohage, Ning mõnuga kõik färmeste, Jehoowat kiitke kenaste!

## 5.

## Omal wiisil.

1. Oh wõtkem Jumalat Suust, südamest nüüd kiita, Kes fuuri asju teeb, Ja temale au näita, Kes emahust ju Meil' teinud palju head, Ja praegu hoidwad weel Meid tema armu käed.

2. See armas Jumal nüüd Ra võtku muret kanda,  
Meil' rõõmsaid südamid Ja kallist rahu anda, Ta pidagu  
meid ka Siin üles armsaste, Ja võtku häda käest Meid  
peasta heldeste.

3. Mu olgu Isale, Mu juure Jumalale Ja tema Pojale,  
Mu aukuningale, Ja Pühal' Waimul ka, Kolmainul' algusest;  
Kes oli, nüüdki on, Ja jääb ka igawest.

## 6.

## Omal wiisil.

1. Võta nüüd Issandat, wägewat kuningat kiita, Oh  
minu hingele, ära ja arga nüüd wiida! Rõõmusta meel, Hõi-  
fates laula mu keel! Kandled ja pasunad hüüdku!

2. Kiida nüüd Issandat, kes on kõik targaste seadnud,  
Kes kofka tiibadel wägewast ifka sind kannud, Hoiab sind ka,  
Mõnda kui himustad ja. Eks ole seda ja tunnud?

3. Kiida nüüd Issandat, kiida, hing, Jumala nime,  
Mis iial liigub, see kiitku, sest tema teeb imet! Su walguš ta:  
Oh seda mäleta ja! Sest litle kiites nüüd: Namen!

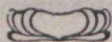
## 7.

## Omal wiisil.

1. Üks kindel linn ja warjupaik Du meie Jumal taewas,  
Ta hoiab meid kui kilp ja mõel, Ta aitab kõiges waewas,  
Küll wana waenlane, Du wäga wihane Suur wägi kawalus  
Du tema tugewus: Ei ole tema sarnast.

2. Ei aita meie nõu ja töö, See on küll pea lõpnu. Üks  
mees on wõitlemisele Meil' Isast appi tulnud; Kas  
tunned jeda meest? Ta nimi: Jeesus Krist! See Issand  
juurest wäest, See ainus Jumal tõest, Wõit talle peab jääma!

3. Eks meile sõna seisma jää, Ehk turtsugu nad wihast!  
Ei Jeesu kirik hukka läe, Mis alustud ta Waimust. Kui  
wõtwad meie käest, Mu, ihu, last ja naist: Et mingi igawest!  
Ei saa nad kasu seist, Ta riik peab meile jääma!





## Piibli salmid.

1. Sündjad on need, kes puhtad südamest, sest nemad peavad Jumalat nägema.

Matt. 5, 8.

2. Nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes tema jüsse usub, ei pea hukka saama, vaid et tal igawene elu peab olema.

Joh. 3, 16.

3. Kõll mäed liiguwad ja mäekingud kõiguwad, aga minu heldus ei pea sinust liikuma, ega mu rahuseadus kõikumata, ütleb Jehoowa, su halastaja.

Jes. 54, 10.

4. Jehoowa, ma armastan su poja eluaset ja sinu aumaja paika.

Paul 26, 8.

5. Walwage ja paluge, et teie kuulatuse jüsse ei lange Waim on küll walmis, aga liha on nõrk.

Matt. 26, 41.

6. Lapsed, kuulge oma wanemate sõna kõige asjade sees, sest see on Issanda meele pärast.

Kal. 3, 20.

7. Karistus oli tema peal, et meil pidi rahu olema, ja tema muhtude läbi on meile terwis tulnud.

Jes. 53, 5.

8. Kus üks ehk kolm minu nimel üheskoos on, seal olen mina kesk nende seas.

Matt. 18, 20.

9. Ündsjad on need, kes Jumala sõna kuulavad ja seda tallele panewad.

Luu. 11, 28.

10. Mina olen ülestõusmine ja elu: Kes minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb.

Joh. 11, 25.

11. Püha, püha, püha on Issand Seebaot, kõik maa on täis tema au!

Jes. 6, 3.

12. Maailm läheb hukka ja tema himu, aga kes Jumala tahtmise järele teeb, see jääb igaweste.

1. Joh. 2, 17.

13. See on Jumala armastus, et meie tema käsufõnad peame, ja tema käsufõnad ei ole mitte rasked.

1. Joh. 5, 3.

14. Surm on patu palk, aga igawene elu on armuand Kristuse Jeesuse sees.

Room. 6, 23.

15. Surm, kus on sinu astel? Põrguhaud, kus on sinu wõimus? Aga tänu Jumalale, kes meile wõimuse annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi.

1. Kor. 15, 55.

16. Jehoowa on mu kalju ja mu tugew linn ja mu ärapeastja; mu Jumal on mu kalju, kelle juurde ma tippun, minu kilp ja mu kõrge warjupaik.

Eaul 18, 3.









Raamatukauplejatele, kaupmeestele,  
rändajatele raamatumüüjatele ja  
foolliõpetajatele

kõige kasulikum raamatu ja kõik-  
sugu kirjutusmaterjali ostukoht on:

**K. Jaik'i**  
**raamatukaupluses**

**Tartus,**  
**Peterburgi uul. № 2.**

Kõige suurem pilt-postkaartide ja  
õnnesoovi kaartide ladu Tartus.  
Kõige suurem ja täielikum ladu  
päewapildi, postkaartide ja mäles-  
tuse albumisid. Täielik ladu siidi,  
kuld ja hõbe paberit. Peterburgi,  
Wilna ja Brest-Litowski kuwääri  
wabrikute ladu. Taskuraamatud,  
fladed ja heftid omas töökojas häästi  
paberist walmistatud.

Jätkemüüjatele ilm wõistlemata  
wabriku hinnad.